

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Katolická teologická fakulta
Ústav dějin křesťanského umění
Dějiny křesťanského umění

Petra Fojtů

**Barokní památky v Lysé nad Labem se
zaměřením na architekturu a sochařství**
(s přihlédnutím k jejich stavebnímu vývoji od počátků do 19. a 20.
století)

bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Martin Zlatohlávek, Ph.D.

2007

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a v seznamu literatury a pramenů uvedla veškeré informační zdroje, které jsem použila.

V Praze dne 24. července 2007

Chtěla bych zde vyjádřit poděkování paní PhDr. Petře Oulíkové, Ph.D. a panu PhDr. Martinu Zlatohlávkovi, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady, které mi poskytovali při vedení mé bakalářské práce.

Obsah

1. Úvod	6
2. Dějiny města Lysá nad Labem.....	7
3. Zámek.....	11
3.1 Historie přestavby zámku.....	11
3.2. Popis jednotlivých částí budovy zámku.....	13
3.2.1 Hlavní křídlo.....	13
3.2.2 Západní křídlo.....	15
3.2.3 Východní křídlo.....	16
3.3 Interiéry zámku.....	17
4. Zámecká zahrada a její sochařská výzdoba.....	19
4.1 Vznik a popis zahrady.....	19
4.2 Sochařská výzdoba zahrady.....	20
4.3 Rozmístění jednotlivých plastik a jejich popis.....	22
5. Bývalý augustiniánský klášter.....	26
5.1 Historie budovy konventu.....	26
5.1.1 Rotunda sv. Desideria.....	26
5.1.2 Kostelík Narození Panny Marie.....	28
5.1.3 Klášter bosých augustiniánů sv. Jana Nepomuckého a kostel Narození Panny Marie a sv. Jana Nepomuckého.....	28
5.1.4 Loreta.....	31
5.2 Popis jednotlivých částí budovy kláštera.....	32
5.2.1 Jižní křídlo.....	32
5.2.2 Východní křídlo.....	33
5.2.3 Severní křídlo.....	34
5.2.4 Západní křídlo.....	35

5.3 Interiéry budovy.....	36
5.3.1 Suterenní prostory.....	36
5.3.2 Přízemní prostory.....	36
5.3.3 Prostory prvního patra.....	38
5.3.4 Prostory druhého patra.....	39
5.3.5 Půdní prostory.....	39
6. Kostel sv. Jana Křtitele.....	40
6.1 Stavební historie budovy.....	40
6.2 Popis vnější stavby kostela.....	42
6.2.1 Západní průčelí.....	42
6.2.2 Jižní průčelí.....	43
6.2.3 Východní průčelí.....	43
6.2.4 Severní průčelí.....	44
6.3 Popis interiéru kostela a jeho vybavení.....	45
6.3.1 Hlavní chrámový prostor.....	45
6.3.2 Sakristie.....	46
6.3.3 Vybavení kostela.....	47
6.4 Ohradní zeď kolem kostela a její sochařská výzdoba.....	48
6.4.1 Historie a popis zdi.....	48
6.4.2 Sochařská výzdoba zdi.....	49
7. Závěr.....	52
8. Použitá literatura.....	54
9. Seznam vyobrazení.....	57
10. Obrazová příloha.....	60
11. Anotace / Anotation.....	78

1. Úvod

V této práci se budeme zabývat památkami v Lysé nad Labem, které mají za sebou složitější vývoj. Zaměříme se převážně na jejich architekturu a sochařství. O historii města a jeho památkách bylo již mnoho napsáno v různých publikacích od různých autorů. Velkou zásluhu o povědomí historie města i památek má místní katecheta páter Josef Vojáček. Ten za svého života nadšeně sbíral různé poznatky o městu a vše pečlivě zapisoval. Jeho paměti jsou dodnes dochovány ve Státním oblastním archivu v Lysé nad Labem a tvoří důležitou část při bádání o městu Lysá nad nad Labem. Toto město však ukrývá významný komplex barokního umění, který si jistě zaslouží další zmínku. Zcela neprávem jsou zdejší památky opomíjeny, neboť laická veřejnost netuší, jaké bohatství ukrývá toto středočeské městečko. Právem je někdy nazýváno “barokní perlou Polabí”.

Historie města sahá až k začátkům 11. století, kdy bylo v držení českých králů. Již během této doby se začaly v Lysé budovat památky, jejichž zlomky ukrývá město dodnes. Památky byly s rozvojem města a vlastnictvím panství různě bourány a přestavovány. Stavební vývoj zde byl tak velký, že středověkých stop se zde dochovalo velice málo. Většinou tvoří jakousi součást novějších staveb.

Největšímu rozkvětu se těšila Lysá za vlády hraběte Františka Antonína Šporka. Tento velký mecenáš umění zde zanechal plno významných stop. Jako každý osvícenský šlechtic i on usiloval o vysoké společenské postavení. Zasloužil se o rozvoj města a kultury, neboť nebyť jeho příchodu do Lysé, bylo by toto město nadále spíše menší vesnicí v úrodném Polabí. Hrabě během své “stavební činnosti” vybudoval klášter, špitál, kostel, přestavěl významně zámek a kolem zámku založil okrasnou zahradu s historicky cennými sochami. Stavební vývoj po Šporkově smrti již není tak významný, ale jistě stojí alespoň za zmínku.

Záměrem této práce je zmapování stručné historie čtyř významných památek stojících na lyském vršku, či v jeho úpatí. Podíváme se na vývoj zámku a zámecké zahrady, budovy bývalého augustiniánského kláštera a kostela sv. Jana Křtitele. Tyto památky nelze při příjezdu do města přehlédnout, neboť tvoří jeho krásné panorama, viditelné již z dálky.

Ikdyž se v názvu práce objevuje slovo barokní, není jejím cílem soustředit se pouze na tuto, pro město, nejdůležitější etapu, ale podívat se, ne však příliš do hloubky, na dobu, která předcházela a následovala dobu barokní.

2. Dějiny města Lysá nad Labem

Město Lysá nad Labem leží v úrodné polabské nížině ve Středních Čechách v oblasti starého osídlení. Z nejstarších dějin tohoto města jsou známy spíše jen jednotlivé útržky. Dle Františka Otruby klade Kosmas první zmínku o Lysé k roku 1037, kdy kníže Oldřich nechal na zdejší tvrzi uvěznit svého bratra Jaromíra. Kníže Oldřich však zemřel již v roce 1034. Stejnou zprávu klade František Palacký do roku 1013.¹ Podle listiny z roku 1052, ve které je zmínka o „turrem victam Lysa“, Mojmír Horyna usuzuje, že k tomuto roku stálo v Lysé jakési věžovité stavení.² Ve 13. století je lyské panství uváděno jako část jmění královské koruny s důchodem pro české královny. Již tehdy stál na městském vrchu hrad s příkopy vytesanými ve skále a věžemi. Zprávy o založení hradu v místě pozdějšího zámku však bohužel chybí. Ze stavebně historického průzkumu místa se dozvídáme, že v blízkosti hradu, v severozápadním rohu bývalého augustiniánského kláštera, stávala rotunda sv. Desideria. Tato kaple nevelkých rozměrů se prvně bezpečně připomíná k roku 1244.

Veliká změna v lyských poměrech nastala, když královna Guta Habsburská (zvaná Jitka) povýšila listinou ze 4. března 1291 Lysou na město s vlastní samosprávou a právem soudním. Od této doby jsou dějiny města poměrně dobře rekonstruovatelné. Nové městečko získalo také svůj farní kostel, k němuž královna Guta dosadila 20. prosince 1291 faráře, svého kaplana Štěpána. V dotační listině je uvedeno městečko Lysá (forum Lissa), vesnice Tržiště pod hradem a starobylé městečko Lysá.³ Pro význam Lysé před rokem 1291 nebyla rozhodující pouze existence královnina dvora, ale i poloha na důležitých zemských komunikacích. Lze se domnívat, že přes Lysou již tehdy procházely významné obchodní cesty.

Za Jana Lucemburského držela panství jeho choť Eliška, za Karla IV. jeho manželka Anna. *„Roku 1355 darovala císařovna Anna kostelní podací právo v Lysé nově založenému klášteru augustiniánů kanovníků na Karlově v Praze. O několik desetiletí později, v roce 1389, vznikl pak v Lysé drobný klášterík augustiniánů kanovníků, který ovšem nepřetrval husitskou revoluci.“*⁴ Dle formulace „canonici regulares Mantis S. Desiderii in Lyssa“ z rukopisu vypracovaného zdejšími augustiniány můžeme usuzovat, že klášterík, který se nazýval Hora sv. Desideria, stával v místě pozdějšího barokního

¹ František OTRUBA: Paměti města Lysé nad Labem, Lysá nad Labem 1997, 7

² Mojmír HORYNA / Radovan PENNIGER: Lysá nad Labem – stavebně historický průzkum historické části, Praha 1977, 2

³ František BORSKÝ: Lysá nad Labem, Lysá nad Labem 1982, 10

⁴ HORYNA / PENNIGER (pozn. 2) 1977, 3

kláštera. Lysá zůstala věnným městem českých královen až do roku 1389, poté se dostala do feudálních rukou. Tehdy se již připomíná hrad, předchůdce dnešního lyského zámku. V držení ji měli čeští pánové Petr z Vartemberka a na Kosti a Jan mladší z Hradce.

Roku 1450 prodal Jan z Hradce panství Janu Smiřickému ze Smiřic. Po smrti Jana i jeho syna Jindřicha ze Smiřic se majitelkou stala Kateřina Smiřická Kolovratová-Maštovská. Ta dala městu nejen svůj znak, ale i spoustu práv a svobod, které mělo tehdy pouze málokteré město. Významným privilegiem bylo privilegium volného kšeftu, které udělila městu v roce 1513. František Otruba se v pamětech města zmiňuje, že „*mimo to vystavěla nahoře pod zámkem, kde byla kaple sv. Desideria, kostelík blahoslavené Panny Marie z něhož pochází dosud zvon lyský s letopočtem 1521. Při kostele tom zřídila fundaci na vydržování kněze.*“⁵ Základy tohoto kostela, zbořeného v roce 1737, byly odkryty v roce 1997 během archeologického průzkumu. Pro chudé pak Kateřina založila Kolovratský špitál. Zemřela v roce 1529 a před svou smrtí odkázala panství nejvyššímu pražskému purkrabímu, Zdeňku Lvovi z Rožmitálu a Blatné, který jej v roce 1535 prodal rytíři Jiřímu Bachtlovi z Pantenova.

Prvním habsburským držitelem byl Ferdinand I., který Lysou koupil v roce 1548. V té době byla již patrně městem, na jehož architektonický vývoj nemělo nové držení žádný vliv. Architektonická činnost byla zahájena až po požáru zámku v roce 1558, kdy se jejího vedení ujal Bonifác Wohlmüt a později také Ulrico Aostallis, který si dokonce koupil v Lysé domek. Dle Horynova stavebně historického průzkumu zůstaly architektonické proměny omezeny na nynější severní zámecké křídlo.⁶ Dalšími vlastníky z rodu Habsburků byli Maxmilián II. a Rudolf II., který panství v Lysé používal jako lovecké sídlo a později Ferdinand III.

V 16. století, kdy v našich městech probíhala mohutná architektonická činnost, zůstala Lysá téměř beze změny. Mimořádně těžce na něj však dolehla třicetiletá válka, během které město v roce 1626 z části shořelo. Po válce zůstalo z velké části spálené a opuštěné. Další rozsáhlý požár postihl město v roce 1666. Oheň tehdy zachvátil původní kostel sv. Jana Křtitele, při kterém došlo ke slítí třech zvonů a shoření hodin.

Městu nastala nová významná doba v roce 1647, kdy panství získal generál a říšský svobodný pán Jan Špork. Tomu jej daroval listinou z 2. prosince 1647 císař Ferdinand III. za znamenité válečné služby a za náhradu válečných výdajů.⁷ Jan Špork se zvláště vyznamenal porážkou Turků u sv. Gottharda v Uhrách v roce 1664. Za toto vítězství byl jmenován hrabětem. Generál Jan Špork zemřel v roce 1679 a po něm získal panství

---

⁵ OTRUBA 1997 (pozn. 1), 14

⁶ HORYNA / PENNIGER (pozn. 2) 1977, 4

⁷ OTRUBA 1997 (pozn. 1), 35

proslulý František Antonín Špork, který zasáhl do architektonického vývoje Lysé podobně, jako Valdštejn do své jičínské rezidence. Za jeho vlády se Lysá výrazně proměnila a zařadila se mezi přední česká šlechtická rezidenční města

V roce 1696 přikročil F. A. Špork k přestavbě zámku. Hrabě měl veliký zájem povolát do Lysé řeholníky, a tak se rozhodl postavit pro ně rezidenci. Místo pro tuto budovu vybral v blízkosti zámku, při rotundě a kostelíku Panny Marie. Stavba probíhala v letech 1700–1704 a až do příchodu řeholníků zůstala prázdná.⁸ Zástupci řádu bosých augustiniánů přišli do Lysé v roce 1713 z pražského kláštera na Zderaze a zabydleli se v nově, pro ně vystaveném klášteříku. Později byla zahájena výstavba nového kláštera a kostela. V letech 1733-1741 vyrostl v Lysé zcela nový komplex kláštera a kostela. Z dochovaných záznamů víme, že architektem klášter byl Bartholomeus Scotti, kostela pak K. I. Diezenhofer, Anselmo Lurago.⁹ Dosavadní kostel na náměstí již dávno nedostačoval, a proto byla v roce 1719 započata stavba nového barokního kostela, která byla po přestávce v letech 1722–1739 dokončena v roce 1741. Jako projektant stavby byl pozván F. M. Kaňka, který stavbu započal. Po delší stavební přestávce se jejího dokončení ujal Anselmo Lurago.¹⁰ Se stavbou nového kostela pronikl do Lysé radikální barok v umírněné formě. Významných úprav se dočkala i zámecká zahrada, která byla vyzdobena sochami umělců z Braunova okruhu a později sochami z dílny I. F. Platzera. Hrabě Špork byl majitelem panství od roku 1679 až do své smrti v březnu roku 1738, s výjimkou dvanácti let, kdy panství roku 1722 prodal hraběti Černínovi z Chudenic. V roce 1734 jej ale opět získal zpět.¹¹ Po Šporkově smrti získala Lysou v dědictví jeho dcera Anna Kateřina, provdaná za hraběte Františka Karla Rudolfa ze Sweertsu a Šporku, říšského svobodného pána z Reistu. V roce 1744 převzal panství od své manželky právě František Karel Sweerts-Špork. Ten však nechal zaniknout vše, co jeho tchán v Lysé založil.

Další důležitá stavební etapa proběhla v Lysé po polovině 18. století. Tehdy dostala hlavní zámecká budova nynější podobu. Během této etapy došlo k zahušťování městské zástavby.

V 19. století se Lysá dostala do majetku knížat z Rohanů. Nejvýznamnější z nich byla pro město kněžna Štěpánka, která darovala v roce 1871 vlastní pozemky pro vybudování dráhy.

V dalším architektonickém vývoji, v poslední čtvrtině 19. století, prodělo jádro města výrazné změny. V roce 1879 byl zbořen zrušený starý kostel sv. Jana Křtitele, stojící dosud uprostřed náměstí. V roce 1891 došlo ke zcela zbytečnému zboření dalšího kostela –

⁸ Karel KUČA: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, sv. 3, Praha 1998, 732

⁹ HORYNA / PENNIGER (pozn. 2) 1977, 5

¹⁰ ibidem (pozn. 2), 5

¹¹ Pavel PREISS: František Antonín Špork a barokní kultura v Čechách, Praha 2003

klášterního chrámu v někdejší augustinánské klášterě. Nevznikly zde však žádné novostavby přiměřené hodnoty.

Po smrti kněžny Štěpánky Rohanové bylo lyské panství vydraženo Angličanem Andrewsem. Dalším majitelem se stal v roce 1890 baron JUDr. Bedřich Leitenberg. Ten byl nadšenec pro moderní věci, a proto vybavil celý zámek moderním nábytkem podle tehdejšího vkusu. Cenné malby ve dvorním sále nechal polepit obyčejnými tapetami. Po jeho tragické smrti koupil Lysou hrabě Rudolf Kinský, který byl naopak milovníkem starožitností. Ten navrátil zámku původní podobu a vybavil jej starodávným nábytkem. Jeho zásluhou byly opraveny nástěnné malby v obou sálech zámku i ostatní komnaty.

Od začátku roku 1937 bylo lyské panství rozděleno na dvě poloviny. Lysou a Loučeň tehdy dostala Gabriela Thurn-Taxisová, Dymokury a Kostomlaty Marie Černínová. V roce 1939 však princezna Thurn-Taxisová prodala zámek i s přílehlým klášterem a parkem Protektorátu Čech a Moravy a přestěhovala se do zahradního domku v zámecké zahradě, který zůstal v jejím majetku. Od této doby však začal stav zámku a zámeckého parku upadat. Zámecká zahrada sloužila jako pastva pro ovce a nebylo o ni nějak zvlášť staráno. Ze zámku se stal domov s péčí pro válečné zajatce až do roku 1952, poté v něm na krátkou dobu pobývali vojáci a po jejich odchodu byl v zámku zřízen Domov důchodců a zámek byl pro tyto účely různě upraven. Jako domov pro seniory slouží zámek dodnes. Z přízemních prostor kláštera byly vybudovány stáje a hospodářské dílny a byla zde také zřízena kotelna pro dálkové vytápění Domova.¹²

V dnešní době má Lysá nad Labem ráz spíše velké vesnice s nepatrným městským centrem, avšak uprostřed se skvělými a hodnotnými soubory barokní architektury a plastik v zeleni. Zámecký areál spolu s bývalým klášterem a kostelem mají, dá se říci, evropské hodnoty. Soubor má také výrazné panoramatické hodnoty, které se otvírají zejména při pohledu od jihu. Byla by nesmírná škoda, tento cenný architektonický soubor v budoucnu zastavit a tím uzavřít nádherný panoramatický pohled na město Lysá nad Labem.

---

¹² Božena CHMELOVÁ: Příběhy, pověsti a historie města Lysá nad Labem a okolí, Lysá nad Labem 1999, 143

3. Zámek v Lysé nad Labem

Na nejvyšším místě zámeckého vrchu v Lysé nad Labem se nachází trojkřídlá zámecká budova, která je poněkud zastíněna klášterem. Tři křídla zámku obklopují čestný dvůr, který je otevřený směrem k jihu. Hlavní severní křídlo je dvoupatrové, pravé východní křídlo je jednopatrové a levé západní dvoupatrové. Západní křídlo je ke křídlu hlavnímu přisazeno v ostrém úhlu, východní je podstatně delší a k hlavnímu je připojeno v tupém úhlu jednopatrovým spojovacím traktem, ke kterému na severní straně přiléhá ještě jednopatrová zámecká kaple. Lyský zámek je významnou a hodnotnou uměleckou památkou, která spolu s přilehlým parkem a objektem bývalého kláštera tvoří mimořádně hodnotný komplex.

3.1 Historie a přestavby zámku

Zámek byl postaven na místě, kde v minulosti stával hrad. Přesný vznik hradu nemůžeme spolehlivě časově určit, ale patrně k němu došlo na konci 12. století či na začátku století 13., kdy byl v držení českých královen. V okolí hradu se nacházely menší stavby, které k němu měly souvislost. Tyto stavby byly odstraněny většinou v barokní době a zachovaly se z nich pouze zlomky. Zdá se, že hrad utrpěl vážnějších škod v r. 1421, kdy byl husity vypleněn augustiniánský klášter, který v té době stál v blízkosti hradu. Mojmír Horyna ve stavebně historickém průzkumu předpokládá, že „v *obvodových zdech přízemí jihovýchodní části hlavního křídla jsou dochovány zbytky patrně středověkých konstrukcí hradu.*“¹³ Usuzuje tak podle síly zdí, která je zde mimořádná, směrem k západu pak nepravidelná a v některých místech až dva metry silná. Existenci pozdně gotického hradu naznačují i prostory sklepů ve východní polovině jižního traktu, které mají starobylý charakter.¹⁴ Na dochovaném pohledu zámku z roku 1712 lze rozpoznat okrouhlou věž, také zřejmě gotického původu v místě dnešní barokní kaple.

Z dochovaných písemností p. Vojáčka se dozvídáme, že hrad byl při požáru v roce 1588 poničen a na základě této nešťastné události byl přestaven na zámek – královské a letní a lovecké sídlo. Přestavba spojená se jmény královských stavitelů Bonifáce Wohlmuta a Ulrica Aostallise byla provedena v letech 1560–1564 a dokončena pak v letech 1592–1598 stavitelem Burminem. Velká dvoupatrová a dvoutraktová budova

---

¹³ HORYNA / PENNIGER (pozn. 2) 1977, 16

¹⁴ Ibidem 16

severního křídla vznikla během těchto přestaveb. Hlavní křídlo kryly dvě souběžně podélné sedlové střechy, které byly ukončené nad bočními průčelími renesančně tvarovanými štíty. Východní štít se dodnes částečně dochoval ve zdivu. Podle Mojžíry Horyny jsou renesančního původu i klenby v přízemí, které datuje do třetí čtvrtiny 16. století a západní křídlo, stávající na místě dnešní klasicistní novostavby.¹⁵ Podoba této části zámku se nám dochovala na rytině z roku 1712 [I] a na Reinerově obraze z roku 1740, který původně zdobil hlavní oltář později zbořeného lyského klášterního kostela. Z těchto dochovaných záznamů je zřejmé, že původní renesanční křídlo bylo mnohem delší než dnešní klasicistní a ve středu východního průčelí byla již zmiňovaná velká věž. Na rytině je vyobrazeno západní křídlo ještě jednopatrové, kdežto na pozdějším obraze již jako dvoupatrové. Sgrafitová výzdoba, která v tu dobu činila stavbu mimořádně hodnotným dílem, vznikla během přestaveb v 16. století.

Další, velice významné přestavby zámku se váží až k době, kdy lyské panství vlastnili Šporkové. Již za života Jana Šporka lze na zámku předpokládat nějaké stavební práce, které však nejsou doloženy. Pravděpodobně však došlo k raně barokní úpravě východního křídla. Patrně nejrozsáhlejší úpravy na zámku provedl hrabě František Antonín Špork, který Lysou získal jako dědictví po svém otci Janu Šporkovi. Většina z těchto přestaveb je doložena a víme tedy, jak hodně se F. A. Špork zasloužil o krásnou podobu zámku. Pavel Preiss se zmiňuje o Šporkově vládě, jako o vládě pevné ruky, která tvoří „temné pozadí lícně jeho pobytů na lyském zámku.“¹⁶ Renesanční podobu zámku nechal změnit radikální barokní přestavbou v roce 1696, při které se soustředil i na výzdobu hlavního sálu ve druhém patře.¹⁷ Tato velká přestavba byla provedena pravděpodobně podle projektu G. B. Alliprandiho.¹⁸ Při dalších stavebních úpravách mezi lety 1734–1739 došlo k přestavbě interiéru v patře východního křídla a zřejmě i k výstavbě druhého patra západního křídla. Do těchto let datuje Mojžíra Horyna i vznik barokní kaple.¹⁹

Podle Mojžíry Horyny proběhla „další velká přestavba, tentokrát již klasicistní, kolem roku 1755.“²⁰ Zřejmě kvůli statickým poruchám, které vznikly po nastavení druhého patra, bylo západní křídlo strženo a nahrazeno klasicistní novostavbou. Podstatné úpravy se dotkly také hlavního křídla, které bylo krásně odekorováno. Naopak východního křídla

¹⁵ HORYNA / PENNIGER (pozn. 2) 1977, 17

¹⁶ PREISS (pozn. 11) 2003, 163

¹⁷ Ibidem 163

¹⁸ KUČA (pozn. 8) 1998, 723

¹⁹ HORYNA / PENNIGER (pozn. 2) 1977, 17

²⁰ Ibidem, 19

spolu s kaplí se přestavba téměř nedotkla. Tyto stavební úpravy byly patrně provedeny Antonínem Haffeneckerem.²¹

Karel Kuča se zmiňuje o další přestavbě v letech 1812–1815, kdy bylo na jižní straně čestného dvora před zámkem nakoso postaveno kratší klasicistní, tzv. jižní křídlo zámku. Údajně zabíralo jen část délky mezi konci západního a východního křídla a tudíž nevzniklo zcela uzavřené nádvoří.²² Toto nové křídlo však bylo zbořeno již v roce 1862.

Ke konci 19. století proběhly na zámku menší stavební úpravy. Západní křídlo bylo nově upraveno kolem roku 1870. K této úpravě se váže i vybudování terasy před jižním průčelím křídla. Zámecká kaple se dočkala opravy v roce 1872.

K řadě restaurátorských a rekonstrukčních prací došlo těsně před první světovou válkou, tehdy byly obnoveny fresky a opravena nádvorní fasáda východního křídla. Pozdější zásahy, hlavně ve 20. století, měly pouze znehodnocující ráz.²³

3.2 Podrobnější popis jednotlivých částí zámku

3.2.1 Hlavní křídlo

Dnešní podoba obou průčelí hlavního křídla je klasicistní. Mojmír Horyna popisuje dvoupatrové jižní průčelí [III], obrácené do nádvoří, jako čtrnáctiosé.²⁴ Patra na tomto hlavním průčelí jsou oddělena kordonovými římsami, jednoduchého páskového profilu a korunní římsa je zde výrazně vyložena a bohatě profilována. Střední čtyři osy fasády jsou vloženy do mělkého rizalitu, ve kterém jsou dvě střední osy a osy postranní vymezeny monumentálními pilastry. Tyto pilastry mají rokajové jónské hlavice nasazené na kordonový pásek. Před dvě střední osy je předsazen portikus s balkonem, který se nachází v úrovni prvního patra. Nad korunní římsou je rizalit osazen klasicistní atikou a střed se zdvihá do segmentového štítu. Na horní římsu tohoto štítu byla umístěna dekorativní skupina putti s vázou. Také boční pilíře atiky jsou ozdobeny dekorativními vázami. Sokl středního štítu nad dvěma osami zdobí trojúhelný tympanon s kruhovým ciferníkem hodin. Okna v prvním a druhém patře jsou osazena ve štukových šambránách s vystouplými obdélnými parapetními poli a zaoblenými horními rohy. Prostor nad okny zdobí v prvním

---

²¹ KUČA (pozn. 8) 1998, 723

²² Ibidem 723

²³ HORYNA / PENNINGER (pozn. 2) 1977, 8

²⁴ Ibidem, 8

patře trojúhelné tympanony, ve druhém patře pak segmentové římsičky.²⁵ Okna i dveře z portiku k hlavnímu schodišti mají klasicistní podobu. Toto křídlo pokrývá mansardová střecha, pouze na východní straně je z části řešena jako polovalba.

Severní průčelí [III], obrácené do zámecké zahrady, popisuje Mojmír Horyna jako osmnáctiosé, se čtyřmi středními osami vsazenými do mělkého rizalitu.²⁶ Jeho boční části jsou horizontálně členěny kordonovými římsami. Korunní římsa je zde výrazně plasticky vyprofilovaná. Okna v přízemí jsou osazena do hlubokých výklenků se segmentovými záklenky, okna v prvním a druhém patře pak mají stejnou podobu jako na jižním průčelí tohoto křídla. Omítka je zde novodobá, přízemí je pak utvořeno zděnou skarpou.

Z východního průčelí hlavního křídla je odkryta pouze malá část, zhruba severní třetina. Zbytek překrývá půlkruhovitě uzavřená kaple a spojovací trakt. I zde je stejné klasicistní členění jako na ostatních průčelích. Během sondami prováděném průzkumu této památky byly na průčelí odkryty zbytky velkolepé renesanční sgrafitové malby, která iluzivně architektonicky členila jeho plochu. První a druhé patro člení systémem lichých arkád, ve kterých jsou vsazena okna a řešeny dekorativní výplně, s velkými figurami, patrně mytologickými. Plochu mezi dvěma patry zdobí vlys s patrně velkou obrazovou kompozicí. Pod korunní římsou bylo provedeno toskánské kladí. Dle nálezů sgrafita Mojmír Horyna usuzuje, že *„že dnešní polovalbový štít je vlastně fragmentem hmoty velkého renesančního štítu. Dokládají to i sružená okna v kamenných šambránách, evidentně renesančního původu.“*²⁷ Stýkání přízemní skartové plenty, na této straně cihlové s přiléhající fasádou kaple dokládá, že je mladší než barokní. Oproti jižnímu průčelí není střecha z této strany zdobena vikýři.

Západní průčelí je pak čtyřosé se dvěma středními osami v mělkém rizalitu s barokně jónskými pilastry. Rizalit je osazen drobnější atikou s dekorativní plastikou osově vázy. Fasáda jednoosých bočních částí je členěna kordonovými římsami. I zde tvoří přízemí zděná skarpa s okny.

Kaple, zasvěcená svatým Třem králům [IV], byla přistavěna v roce 1737 ve východním rohu, kde se stýká hlavní křídlo s křídlem východním. V roce 1872 byla upravena pseudoslohovou štukovou dekorací.²⁸ Klasicistní základ štukové výzdoby pochází z doby kolem roku 1770. Jednopatrová kaple je zevně členěná sruženými kompozitními pilastry, nesoucími sružené pásy barokní valené klenby a dvěma pásy oken, v přízemí pravoúhle, v patře půlkruhovitě uzavřených, s prohýbanými římsami. Ve

²⁵ HORYNA / PENNIGER (pozn. 2) 1977, 8

²⁶ Ibidem 9

²⁷ Ibidem 10

²⁸ Kolektiv autorů pod vedením Emanuela POCHÉ: Umělecké památky Čech, Praha 1978, 335

špaletách jsou původní barokní mříže. Klenba je dělena pásy, v plochách štukové výplně rokokové z rocaillových mřížkových motivů. Kolem vnitřku kaple je římsa nesená dvojicemi plochých pilastrů s pseudokorintskými hlavicemi s hlavou andělka a úseky kladí. Okna v plochých špaletách jsou půlkruhově překlenutá a jsou ozdobena moderní sklenomalbou. Vstup do kaple je z prvního poschodí dubovými dveřmi, které jsou vykládané do geometrických obrazců ebenovým dřevem. Kaple byla vybavena barokním oltářem z poloviny 18. století s obrazem svatých Tři králů. Obraz malovaný na plátně je připisován malíři Petru Brandlovi a zachycuje svaté Tři krále klekající před Madonou, vzadu za nimi je jejich průvod, vojáci a velbloudi.²⁹ Tento oltářní obraz byl z kaple přenesen na jiné místo. Spolu s oltářním obrazem byl přenesen i vzácný obraz „Vera effigies“ sv. Jana Nepomuckého. Tento obraz byl nejcennější historickou památkou z celé kaple a kdysi náležel Karlu Škrétovi.³⁰

3.2.2 Západní křídlo

Západní zámecké křídlo má klasicistní podobu. Nádvoří průčelí křídla [V] je devítiosé se středními třemi osami vsazenými do mělkého rizalitu. Střední osu přízemí zdobí půlkruhově klenutý plochý portálek s původními klasicistními dveřmi. Plocha průčelí je v přízemí členěna pásovou rustikou a okna zde mají štukové šambrány s drobnými klenáčky. Osy rizalitu v patře dělí drobné jónské pilastříky, které nesou úseky kladí. Ve střední ose nad portálkem je klasicistní balkónek, který si uchoval původní mřížový parapet. Nad rizalitem byla vystavěna drobná atika. Ve střední ose má segmentově skrojený štítek, osazený klasicistní dekorativní plastikou a boční osy s parapetními zídkami vyzděné z cihelných tvárnic.³¹

Západní průčelí [VI] křídla je také devítiosé, členěné stejně jako nádvoří východní průčelí. Střední rizalit je ozdoben atikou, která je i zde osazená klasicistní plastikou. Ve střední ose přízemí, členěného pásovou rustikou, je přistavěn jednoduchý portálek. Okna jsou zde ve středních osách sdružená.

Průčelí jižní [VII] je pak tříosé. Ve všech třech osách byly vybudovány portály s půlkruhovými záklenky a drobnými klenáky. I zde je přízemí dekorováno pásovou

²⁹ František BAREŠ: *Soupis památek historických a umělecko-historických v politickém okrese Mladoboleslavském*, Praha 1905, 162

³⁰ František BORSKÝ : *Lysá nad Labem, Lysá nad Labem 1982*, 25

³¹ HORYNA / PENNIGER (pozn. 2) 1977, 12

rustikou. V patře dělí pole okenních os drobné pilastry s jónskými hlavicemi, které nesou úseky kladí. Střecha je přes celou délku průčelí ozdobena atikou, kterou i zde zdobí klasicistní plastika. Střední část atiky vyběhá do segmentově skrojeného štítu s trojbokým tympanonem. Před průčelím byla zhruba ve druhé polovině 19. století přistavena nízká terasa s balustrádovým zábradlím. Střecha je nad tímto křídlem mansardová.

3.2.3 Východní křídlo zámku

Nádvorní západní průčelí [VIII] tohoto křídla je čtrnáctiosé s velkým, raně barokním portálem na pravé straně, který má obdélný nadsvětílík. Polovina os v levé části průčelí je vsazena do půlovalných výklenků s konchovými záklenky, novodobě dekorovanými velkými novobarokními mušlemi. Před sedmi osami v patře levé poloviny křídla byla vybudována zděná pavlač, ozdobně podklenutá segmentovými valenými pasy do kamenných novobarokních konzol. Dále pak vpravo, v rozsahu dalších pěti os, pokračuje dřevěná pavlač na kovových nosnících. Mojmir Horyna dodává, že „*pavlače jsou až novodobým dodatkem*“³², neboť na fotografiích z počátku našeho století je ještě nenacházíme. V patře na levé straně v sedmi osách jsou okna oddělena plochými lizénovými vertikálami. V přízemí jsou portálky vsazeny do půlovalných výklenků s mušlovými záklenky. Okna v přízemí jsou osazena do plochých štukových šambrán, v patře pak do šambrán kamenných. Střecha má podobu valbovou.

Dvouosé je jižní průčelí východního křídla, členěné toskánskými pilastry. Tyto monumentální pilastry nesou kladí. Přízemí je od patra odděleno plochou kordonovou římsou, kterou přetínají pilastry. Okna v patře s obdélnými parapetními poli a šambránami s ušima byla zazděná. Do hmoty středního dělicího pilastru byl druhotně proražen novodobý portálek vedoucí na malý balkónek, mající znaky empírové gotiky. Dle odborníků nebylo vybudování takového portálku zcela šťastné, spíše to hodnotí jako nevhodné.³³ Do valbové střechy je nad levou osou vsazen zděný, pozdně barokní vikýř.

Východní, jednopatrové průčelí [IX] je čtrnáctiosé s toskánskými pilastry, které nesou plné kladí. V přízemí na levé straně křídla byl vybudován rustikovaný portál s novodobými vraty, dekorovanými vavřínovými rozvilinami. Nad portálem je alianční erb rodu Sweerts-Šporků. Portál je vsazen do dvou os, které jsou vytaženy do mělkého rizalitu. Okna v přízemí jsou novodobá ve špaletách a nemají šambrány. Patrová jsou klasicistní vsazená v lici s plochými kamennými šambránami. Nově byla přistavena terasa se dvěma

³² HORYNA / PENNIGER (pozn. 2) 1977, 10

³³ Ibidem, 11

schodišti před pravými třemi osami středního rizalitu. V místě terasy se okna změnila na portály. Toto průčelí je ze severní strany zakončené již zmiňovanou kaplí.

3.3 Interiéry zámku

Interiér zámku prošel během let několika proměnami. V dnešní době je zámek zcela nevhodně užíván jako Domov důchodců a tomu také odpovídají různé přestavby. Z původního zařízení nezbylo bohužel nic. Dochované jsou pouze nástropní malby v několika sálech hlavního křídla, které zasluhují pozornost.³⁴ Většina fresek byla namalována za držení panství milovníkem umění F. A. Šporkem, který pojal malířskou výzdobu zámku jako vrchol jeho velkolepé přestavby.

Středem hlavního křídla, v jeho jižním traktu, prochází dvouramenné schodiště. V prostorách přízemí i obou pater, východně od schodiště, je zachována stará dispozice příčného dvoutraktu s hlubším nádvorním traktem, ve které jsou velké sálové prostory.³⁵ V těchto prostorech a v prostorech severního traktu ve východní části křídla se dochovaly původní renesanční klenby s třibokými výsečemi s nápadnými hřebínky. Některé části v severním traktu budovy mají novější klasicistní valené klenby s pětibokými výsečemi a půloválnými profily. Obdélný sál v jižním traktu je sklenut neckovou klasicistní klenbou, která je členěna pětibokými výsečemi. Pouze jedna čtvercová místnost v tomto křídle má křížovou renesanční klenbu s masivními hřebínky, zbytek prostor má většinou klenby klasicistní. Dvouramenné, klasicistně upravené schodiště bylo zřejmě postaveno na místě původního renesančního. Tímto schodištěm, ozdobeným pilastry s čabrakovými hlavicemi a ornamentálním štukem, se dostaneme do prvního patra, kde jsou rozmístěny sály. Jeden z nich, který sousedí se schodištěm je dvouosý a jeho strop je barokní, zdobený křivkově vykrajovaným zrcadlem pozdně barokního typu. Další sál je velký, zdobený na stropě raně barokními freskami s antickými a starozákonními výjevy, jako například Kvas Baltazarův, Judita a Holofernes, Neptun na voze. V rozích jsou namalovány alegorie čtyř živlů.³⁶ Klasicistní fresky na stěnách vyobrazují francouzské zámky a města. Ostatní sály v tomto patře mají barokní stropy, někde zdobené jednoduchými zrcadly. Druhé patro dispozičně kopíruje první. I zde se nachází na stejném místě velký sál s malířskou výzdobou. Ta je podle odborníků nejkrásnější z celého zámku. Strop je dekorovaný raně barokními freskami, které zobrazují Adama a Evu v ráji, Kronose s hodinami, zámek s parkem, hrad

³⁴ POCHE (pozn. 24) 1978, 335

³⁵ HORYNA / PENNIGER (pozn. 2) 1977, 13

³⁶ POCHE (pozn. 24) 1978, 335

s lovci štvoucími jelena, alegorii luny a vinařství, alegorii moudrosti a svobodného zednářství, výjev z přístavu, stavění Babylonské věže a alegorii války. Sál hrabě Špork zasvětil památce svého otce. Stěny jsou pomalovány většinou vojenskými výjevy s Apoteózou činů hraběte Jana Šporka, mezi nejznámější nástěnnou fresku pak patří, na severní stěně, Bitva u sv. Gottharda na řece Raabu. Na východní stěně je vchod ze sálu do zámecké kaple maskován malovanou knihovnou s portrétem Františka Antonína Šporka. Jižní stěnu zdobí jezdecký portrét Jana Šporka.³⁷ Vedlejší menší pokoj má strop také zdobený barokními freskami. Uprostřed jsou vyobrazeni Perseus a Andromeda a kolem další čtyři milostné mytologické výjevy. Ostatní drobné dvouosé sálky mají ploché barokní stropy. V jídelně nechal hrabě vymalovat cyklus podobizen jeho nejbližších přátel, mezi jinými hraběte Neydharda, generála Sickingena a důvěrníka Grossu.

V přízemí věže zámku býval za hraběte Šporka knihovní sál, díky své výzdobě, chválený ještě na konci 18. století jako nesmírně krásný. V patře pak kaple sloužící k soukromým bohoslužbám a rozjímání šlechty.

Prostory v přízemí východního křídla mají většinou raně barokní klenby neckového typu, členěné tříbokými výsečemi. Dochovala se zde dvě původní dvouramenná, raně barokní schodiště. Téměř všechny prostory v patře jsou plochostropé, ozdobené fabiony. Velký trojosý sál se nachází ve středu křídla. Je předělený dekorativní edikulovou stěnou se zbytky maleb nad portálem. Zachovaly se zde určité fragmenty úprav, které napovídají polovině čtyřicátých let 18. století. Plochostropá chodba v patře je v původním stavu.

Schodištní hala tvoří základní centrum západního, klasicistního křídla. V hale je trojramenné reprezentační schodiště, vedoucí do velké haly prvního patra. Tato hala má plochý strop s klasicistní nástropní malbou. Parapet krásného schodiště je osazen Platzerovými sochami puttů, které alegorizují čtyři roční období. Podle Mojžíry Horyny byly přízemní prostory po stranách schodištní haly rozděleny na velké prostory procházející přes celou hloubku objektu.³⁸ Řešeny byly jako trojlodní haly o hloubce tří polí plackových kleneb, oddělených stlačenými přímými pasy a svedených do jednoduchých sloupů s římsovými hlavicemi. Prostory v patře jsou plochostropé. V tomto křídle se dochovaly četné původní klasicistní dveře.

---

³⁷ BAREŠ (pozn. 25) 1905, 161-162

³⁸ HORYNA / PENNIGER (pozn. 2) 1977, 16

4. Zámecká zahrada a její sochařská výzdoba

4.1 Vznik a popis zahrady

Ještě v 17. století nebyla v okolí zámku žádná zahrada. Byla zde pouze štěpnice a královský les. Veškerá zeleň kolem zámku byla zničena během třicetileté války, po které získali panství Šporkové a ti se, zejména František Antonín Špork, zasloužili o vznik nové okrasné zahrady, která vznikla během přestavby zámku. První zmínka o zahradě je z roku 1696, kdy byly položeny její základy. Vznikla zde okrasná zahrada – libosad a na západním straně byla vybudována velká voliéra s umělými jeskyněmi a vodotryskem. Zahrada nepochybně přiléhala k východnímu křídlu zámku a byla rozložena v terasách. Podle Boženy Pacákové měla dvě aleje v habrovém špalíru a vzácné květiny ve vázách nebo v broderii parteru či v oranžérii, ale také letohrádek, stělnici a závodíště pro hry.³⁹

V roce 1733 navštívil F. A. Špork barona von Globena na jeho zámku ve Valči. Tento zámek se pyšnil krásnou zahradou ve francouzském stylu s bohatou uměleckou výzdobou, altány a vodopády. Zde se hrabě Špork inspiroval a již v roce 1734 začal budovat podobnou zahradu u svého sídla v Lysé nad Labem. Postupně do ní umístil vzácné sochy. V roce 1744 byla zámecká zahrada rozšířena o krajinářský park, zřejmě na místě původní dančí obory. Její dnešní celková rozloha činí 21 hektarů.

Krásná a rozlehlá zahrada je svojí úpravou dělena na francouzskou část s četnými sochami a stinnou část anglického parku, kde půdu pokrývá přízemní břečťan. Francouzský park je tvořen osmi trojúhelníky a dvěma obdélníky ohraničenými stěnami z habrů v celkové délce téměř dvou kilometrů. Střed tvoří bod, kde se trojúhelníky stýkají a odtud vedou paprskovitě cesty ke světovým stranám na jih, jihovýchod, západ, severozápad, sever, severovýchod, východ a jihovýchod.⁴⁰ Park na zahradu navazuje v severní části a jeho součástí jsou i louky se stromovými skupinami a s romantickými skalními útvary.

V celém zámeckém parku bylo zjištěno téměř sto druhů a kultivarů dřevin, z nichž některé jsou i velmi dendrologicky cenné.

---

³⁹ Božena PACÁKOVÁ / Josef PETRŮ / Dušan RIEDL / Antonín M. SVOBODA.: Lysá nad Labem – zámecká zahrada, in Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Praha 2004, 224

⁴⁰ BORSKÝ (pozn. 26) 1982, 18

Lyská zámecká zahrada dnes představuje svým cenným souborem soch, prostorovou dispozicí teras a obnovou stříhané zeleně významný doklad zahradní architektury baroka 17. století.

4.2 Sochařská výzdoba zahrady

Sochařská výzdoba zámeckého parku je ucelený soubor, který hodnotí Oldřich Blažíček jako „srovnatelný pouze s Braunovým sochařským souborem alegorií Ctností a Neřestí na Kuksu.“⁴¹ I přes jeho známost je dosud nedocenený.

Jak již bylo zmíněno, hrabě Špork se zaměřil na výzdobu zámecké zahrady v roce 1734 a první sochy byly osazeny již v roce 1735. Před tímto rokem, tedy před Šporkovým znovunabytím Lysé, se u zámku nacházely sochy z dřívější doby. Sochy, které nechal osadit Špork před rokem 1722, byly nepochybně dodány Braunovou dílnou. Z této sochařské výzdoby se dochovaly pouze dvě dekorativní vázy a dvě sochy, Apollo a Venuše s Kupidem. Rozsáhlý soubor soch, osazený do zahrady v roce 1735, představuje ucelený ikonografický program. Sestává se z alegorií Ročních dob, Živlů, Světadílů, Dne a Noci, dvanácti Měsíců, dvou sfing, dvou lvů a dvou lvic. Tento soubor patřil ve své době k největším a nejproslulejším. Josef Kopeček se zmiňuje o tom, že ve starší literatuře byl připisován tvorbě Matyáše Brauna, později však bylo jeho autorství zpochybňováno, až posléze byl Braun jako autor vyloučen zcela.⁴² Dřívější Braunovo autorství bylo přijímáno bez výhrad, neboť mnohé sochy odpovídají skutečně Braunovu pojetí a Braun byl obecně pokládán za Šporkova sochaře. Blažíček se domnívá, že „kompoziční a formální příslušnost soch k Braunově dílně je nepochybná“⁴³, ale i přes tato fakta mu bylo autorství soch odepsáno. Jednotné výtvarné pojetí soch v zámecké zahradě tvoří ikonograficky ojedinělý, vzácně dochovaný soubor, který je blízký Braunovu výtvarnému názoru, ale současně je odlišný především v typice štíhlých, suchých a protáhlých figur labilních postav. Otázkou autorství soch se zabývala řada vědců. Až ze zápisů Šporkova hofmistra Tobiáše Antonína Seemanna se dozvídáme o „sochaři z Benátek“, který v roce 1735 dodal do Lysé deset malých a čtyři velké sochy za 194 zlatých.⁴⁴ Tento záznam dal poté nový směr dalšímu bádání.

⁴¹ Oldřich J. BLAŽÍČEK: Sochař z Benátek, in: *Labores Musei*, Benátky n. Jizerou 1970, 86

⁴² Josef KOPEČEK: Soubor alegorických soch Šporkova zámeckého parku v Lysé nad Labem ve světle nových poznatků, in: M. B. Braun 1684–1738, Praha 1988, 143

⁴³ Oldřich J. BLAŽÍČEK.: Sochařství baroku v Čechách, Praha 1958, 150

⁴⁴ PREISS (pozn. 11) 2003, 219

Jak také vypovídají další Seemannovy záznamy, Špork nepřestal být s Braunem ve styku. Několikrát ho na panství v Lysé navštívil, šlo však patrně o návštěvy spíše společenského než pracovního rázu. Preiss zmiňuje, že „hrabě Špork sledoval výzdobu zahrady se zájmem a dal se do ní zavézt, když byli osazeni tři plastiční putti, představující Létu, Podzim a Zimu (18. června 1735), po nichž došlo k osazení všech zbývajících soch ze skupiny deseti malých plastik.“⁴⁵ Seemann zaznamenává, že k tomu došlo 9. července 1735. Brzy po nich byly dodány i alegorie Měsíců, které stály „pouhých“ 27 zlatých za kus, avšak na kvalitě propracovanosti to nebylo znát. Osazení těchto velkých soch proběhlo 20. července 1735. Další Seemannových záznamy o platbě z 9. a 10. července 1735 za soubor deseti malých a čtyř velkých soch, které účtoval jménem neuváděný „sochař z Benátek“, ukazují na to, že soubor v parku vytvořil zakladatel benátské sochařské rodiny Adámků, František Adámek starší, nikoliv až jeho stejnojmenný syn, jemuž byly dříve lyské plastiky připisovány.

Další skupina plastik, tentokrát soubor šesti antických bohů, byla osazena za Sweerts-Šporků koncem 18. století. Na pohled jsou plastiky strohé a postrádají půvab „Měsíců“. Mojmír Horyna popisuje většinu soch kvalitně jen průměrných. Domnívá se tak, že se jedná o dílenské práce. Pouze u Pomony a Diany naznačuje, že mají poměrně blízko k autentickým postavám I. F. Platzera, jak „naznačuje jemná typika tváří, vyvážená hladká objemovost těl a citlivá modelace přiléhající, již klasicistní (charakteristicky) draperie.“⁴⁶ Autorství těchto soch není zcela jasné, nejvíce jsou připisovány Ignáci Michalu Platzerovi, v menší míře pak jeho otci Ignáci Františku Platzerovi. Dle nejasného autorství nelze vyloučit pozdější datování celé skupiny či některých soch, případně až do devadesátých let 18. století.

Poslední sochou osazenou do zámeckého parku je socha svaté Máří Magdalény. Tato plastika sedící, mírně podživotní postavy kajícnice s lebkou a nádobkou u nohou byla přivezena ve druhé polovině 20. století z Čihadel a nyní je umístěna v lesoparkové části zámecké zahrady. Masivní, téměř 150 centimetrovém sokl má podobu skalisek s hady, květy a pahýly stromů. Mojmír Horyna se domnívá, že se „patrně jedná až o pozdně barokní dílo z braunovské následnosti.“⁴⁷ Braunovy práce připomene pouze schéma a některé detaily skladu draperie. Odlišná je typika hlavy i proporce plastiky. Sochu můžeme datovat zřejmě do čtyřicátých let 18. století.

---

⁴⁵ Ibidem 219

⁴⁶ HORYNA / PENNIGER (pozn. 2) 1977, 39

⁴⁷ Ibidem 40

4.3 Rozmístění jednotlivých plastik a jejich popis

Rozmístění soch po zámeckém parku není zcela původní. Plastiky byly různě přemístovány, až zůstaly tak, jak jsou v dnešní době. Záznam o jejich zcela původním rozmístění se bohužel nedochoval.

Nejstarší plastiky se nacházejí při středním schodišti a střední hlavní ose celé francouzské zahrady. Za ty nejstarší jsou považovány sochy Apollona a Venuše s Kupidem, vyrobené z jemnozrného pískovce. Mojmir Horyna konstatuje, že tyto dvě sochy, poměrně nízké kvality, byly mylně považovány za díla raného klasicismu.⁴⁸ Domnívá se, že tyto práce jsou podstatně starší a jejich vznik datuje ke sklonku 17. století, snad v souvislosti s přestavbou zámku a výzdobou zahrady kolem r. 1696. Popisuje je jako „objemově nejisté sochy s evidentními proporčními chybami a nelogičnostmi v tělesné mechanice“⁴⁹ mající typizované bezvýrazné tváře. Jejich patologii odvozuje od lapidární a naivní gestikulace, která je rovněž sochařsky nezvládnutá. Autor těchto plastik je neznámý, čerpající poučení z období manýrismu.

K nejstarším plastikám zahrady se řadí také dvě vázy symetricky umístěné na ploše horní terasy. Pískovcové vázy, patrně raně barokní, jsou zdobené maskarony a festony. Jedná se o průměrná díla z konce 17. století od neznámého autora.

K těmto sochám byly v dalších stoletích postupně přidávány plastiky s takovým uměleckým citem, že dnešní celek se zdá být intaktním dílem jednoho tvůrce.

Skupina celkem 26 soch alegorií Měsíců, Světadílů, Ročních dob, Živlů, Dne a Noci tvoří výzdobu především horní terasy při západním průčelí východního křídla zámku a osově aleje francouzského parku. Čtyři mírně nadživotní plastiky, nacházející se na horní terase, alegorizují roční doby, Jaro – Flora, Léto – Demeter, Podzim – Bacchus, Zima – stařec s ohněm a jsou vyvrcholením celého souboru. Obzvláště Jaro a Podzim připomínají svými postoji, gesty i modelací Braunův sloh. Na tvorbě těchto pískovcových soch se nepochybně podílel Braunův spolupracovník. Tyto čtyři plastiky spolu s drobnými putti tvoří výzdobu tří jednoramenných schodišť na spodní terasu. Jižní schodiště [X] zdobí alegorie Světadílů – Evropa – putti s korunou na hlavě, papežsko tíarou u levé nohy a s miniaturou chrámu v pravé ruce, Asie – postava se svazkem orientálních plodů v pravé ruce a s velbloudem u pravé nohy, Afrika – putti s rohem hojnosti a lvem a Amerika –

---

⁴⁸ HORYNA / PENNIGER (pozn. 2) 1977, 38

⁴⁹ Ibidem 38

soška levou rukou opírající se o luk a stojící levou nohou na ještěru. Jedná se o kopie z hořického pískovce let 1935–1936. Pískovcové alegorie Dne a Noci se nacházejí na středním schodišti a jsou vyrobeny před rokem 1735. Severní schodiště [XI] lemují alegorie Živlů – Vzduch, Oheň, Voda a Země. Tři ze zmiňovaných plastik jsou originály z období let 1720–1735 patrně od Braunova spolupracovníka. Pouze Vzduch je kopie z let 1957–1958. Vznik těchto 14 plastik je zachycen údajem v deníku Tobiáše Antonína Seemanna o jejich zaplacení “sochaři z Benátek“, ve kterém byl v pozdější době bádáním ztotožněn František Adámek starší. Mojmír Horyna hodnotí především sochy puttů jako mimořádně kvalitní s rysem braunovské typiky.⁵⁰

Další soubor z této skupiny tvoří plastiky alegorií dvanácti Měsíců. Ty jsou osazeny podél střední osy celé zámecké zahrady a lemují tak hlavní alej skrze park. Ikonograficky zajímavým rysem těchto soch je to, že atributy mají vztah k venkovu (setí, srp, lis, stříhání ovcí atd.). Toto je řadí mezi nejčasnější české příklady pozdně barokního preromantismu s idealizací venkovského života.⁵¹ Také tyto sochy byly vytvořeny ve čtvrtém desetiletí 18. století a za jejich autora je považován František Adámek. Ženské, nebo mužské postavy vykonávají práce, mající k danému měsíci určitý vztah, působí velice lehce a hravě. Plastiky jsou umístěny na kamenných piedestalech, které nesou zepředu označení měsíce a na obou stěnách mají dnes již málo zřetelné verše v německém jazyce.⁵² [XII]

Leden [XIII] představuje starý muž s dlouhým vousem oděný do dlouhého kožichu a v pravé ruce držící zrcadlo. Do zrcadla se dívá, aby věděl, co přinese začínající nový rok. U jeho levé nohy je umístěna nádoba s ohněm, jakožto symbolem tepla. Téměř nečitelný nápis na podstavci říká, že na začátku roku je sníh a led.

Únor [XIV] má podobu ženy s přiléhavým šatem držící v pravé ruce mísu koblíh. U nohou má dvě kuřata a oškubanou husu. Vedle postavy je soudek s konvicí, připravený rožeň s napíchnutým kuřetem a kouskem masa. Ve verši se říká, že únor je měsíc radosti a rozvernosti, který zahání smutek a zve k tanci a bohaté tabuli.

Březen [XV] představuje postava vojáka s čapkou, opírajícího se o štít. V ruce má pušku a u nohou válečné brnění s přilbicí, u boku má pak zavěšenou torbu. Socha i nápis napovídá, že březen je měsícem verbování chlapců na vojnu.

Duben [XVI] je zastoupen ženskou postavou, která má na hlavě věnec z listů a plodů. Oděna je do splývavého roucha. V levé ruce drží rýč a pravou rukou se dotýká

⁵⁰ HORYNA / PENNIGER (pozn. 2) 1977, 39

⁵¹ Ibidem, 40

⁵² BORSKÝ (pozn. 26) 1982, 23

kmene oranžovníku zasazeného do květináče. Oranžovník symbolizuje dobu pro sázení a rýč přípravy pro novou vegetaci. Nápis říká, že odvedená práce přinese očekávané plody.

Květen, [XVII] jakožto nejkrásnější měsíc v roce, představuje žena oděná do splývajícího roucha. To je přes rameno a prsa šikmo spojené řemínkem. Žena se opírá o rohy kozy a v ruce má škopíček. Symbol nového života představuje kvočna sedící u pravé nohy na vejcích. Verše opěvují nádheru květů, které přinášejí radost.

Červen [XVIII] je zastoupen také ženou. Na levém rameni má zavěšený plášť, ten jí ovšem nezakrývá horní část těla. Žena stříhá beráncí vlněné rouno. Beránek leží na pařezu se svázanými nožkami. Nápis hovoří o trpělivosti zvířete, kterou lidé často nemají a sebemenší příkoří je přivádí k hněvu.

Červenec [XIX] má opět podobu ženy, opírající se o máselnici. V levé ruce drží svazek růží a u levé nohy má postavený košík s květinami a věncem. Verš nás navádí na to, že v horkém létě nejlépe uhasíme žízeň podmáslím.

Srpen [XX] představuje žena, držící nad hlavou srp a v levé ruce opálku v podobě štítu s klasy. V nápise se skrývá poděkování za bohatou úrodu a dostatek chleba.

Září [XXI] symbolizuje rolník v kožichu s koženou čepicí, držící v levé ruce ošatku se semeny a pravou rukou rozsévá. Za ním je postaven pytel zrní. Verše hovořící o práci rolníka na podzim a o postupu setí jsou údajně myšlenkami hraběte Šporcka. Tato plastika patří mezi nejzdařilejší díla sochaře Františka Adámka.

Říjen [XXII] má podobu muže, držícího v rukou roh hojnosti s jablkem a hroznovým vínem. Kolem boků má přehozené roucho. Za ním je vinný sud s ovocem. Verše praví o víně a jeho účincích.

Listopad [XXIII] symbolizuje myslivec v koženém obleku s loveckým kloboukem na hlavě a s loveckým tesákem upevněným na bocích. Muž drží ulovenou kachnu a u nohou má své věrné psy. Text na soklu této sochy, je jako jeden z mála, dobře čitelný a hovoří o lovu, psech a schopnosti myslivce a rybáře si vždy něco dobrého ulovit na stůl.

Prosinec [XXIV] představuje silný muž, který má přes levé rameno přehozeného vepře a přes pravé rameno roucho. U nohou má pokladničku na ušetřené peníze za poraženého vepře a dobytek. Text říká, že když si člověk hodně našetří, stejně jednou přijde smrt a našetřené peníze zde zůstanou.⁵³

---

⁵³ CHMELOVÁ (pozn. 12) 1999, 73

Sochy dvou lvů a dvou lvic se řadí mezi pozdně barokní práce a jsou situovány na ploše spodní terasy. Plastiky jsou dekorativní a jejich souvislost s Adámkovou výzdobou nelze zcela vyloučit. Byly vytvořeny ve druhé čtvrtině 18. století.

Šest figur antických bohů je vkusně rozmístěno na hraně spodní terasy. Nacházejí se přímo proti východnímu křídlu zámku. Sochy Neptuna, Junony, Pomony, Diany, Hefaista a Jupitera mají souvislost s činností sochaře Platzera pro Swerts-Šporcky.

Sochy dvou sfing při osově cestě spodní terasy souvisí dobou vzniku s plastikami antických bohů. Byly vytvořeny v poslední čtvrtině 18. století a jsou kvalitními příklady dekorativní produkce z dílny sochaře I. M. Platzera.

Čtyři putti, pravděpodobně se jedná o zbytek ze skupiny alegorie sedmera svobodných umění, představují s největší pravděpodobností alegorie astronomie, geometrie, gramatiky a rétoriky. Putti geometrie se nachází na rozhraní francouzského a anglického parku, blíže k sochám živelů. Na sever od geometrie je osazena astronomie. Alegorie gramatiky je umístěna proti západnímu křídlu zámku a poslední ze čtveřice putti, alegorii rétoriky, najdeme v průčelí čestného dvora. Tyto pozdně klasicizující plastiky pocházejí pravděpodobně ze stejné dílny jako sochy antických bohů.

5. Bývalý augustiniánský klášter

5.1 Historie budovy konventu

Bývalý klášter bosých augustiniánů sv. Jana Nepomuckého je dominantou zámeckého návrší a tím i celého pohledu na město. Čtyřkřídlový objekt, sestávající se z barokní a novoromantické části, stojí na mohutné terase, jejíž základy jsou pravděpodobně zakotveny do skály. Tato budova má za sebou bohatou historii spojenou se složitějším stavebním vývojem. [XXV]

5.1.1 Rotunda sv. Desideria

Augustiniánský areál vznikl na místě, kde byla již roku 1244 bezpečně doložena kaple sv. Desideria. Kaple byla vydržována platem ze dvora Týnec u Přerova nad Labem a právě při prodeji tohoto dvora ji zmiňuje královna Kunhuta, manželka krále Přemysla Otakara II. Pavel Vlček, který prováděl stavebně historický průzkum konventu, v něm zmínil, že „i přes známost rotundy bývá někdy nepřesně lokalizovaná, neboť to bez archeologického průzkumu nedovedeme odhadnout.“⁵⁴ Ani archeologický průzkum, který proběhl o dva roky později, však rotundu přesně nelokalizoval. Z dochovaných popisů v archivu zrušených klášterů však můžeme původní umístění kaple dobře odhadnout. Lze z nich vyčíst, že ležela severně (blíže k zámku) od pozdějšího kostelíka Narození Panny Marie.

Pavel Vlček dává její vznik do doby během 11. či 12. století, kdy již stál na kopci románská hrad. Avšak příliš malé rozměry vnitřního prostoru, nedosahující ani sedm loket (4,13 m), by spíše odpovídaly uvedenému staršímu století.⁵⁵ Při již zmíněném archeologickém průzkumu nádvoří kláštera, vedeném v roce 1997 Karlou Motykovou, však nebyly nalezeny základy rotundy, a tak se její datace do 11. či do počátku 12. století opravdu opírá pouze o velmi malé rozměry stavby.⁵⁶

Zasvěcení sv. Desideriovi je v Čechách zcela neobvyklé, a proto se tak i podle tohoto patrocinia můžeme domnívat o vyšším stáří stavby. Tři světci tohoto jména jsou uctíváni v dnešní Francii, odkud údajně pocházela kněžna Emma, druhá žena Boleslava

---

⁵⁴ Pavel ZAHRAVNÍK / Pavel VLČEK: Stavebně historický průzkum – bývalý konvent bosých augustiniánů č.p.6, Praha 1996, 33

⁵⁵ Ibidem 33

⁵⁶ KUČA (pozn. 8) 1998, 726

II.⁵⁷ Osobou, která mohla v 70. až 80. letech 12. století iniciovat stavbu rotundy, je manželka knížete Bedřicha, kněžna Eliška Uherská, neboť kult sv. Desideria byl rozšířený i v Uhrách.

Za vlády Karla IV., kdy byla Lysá v državě jeho ženy Anny Svidnické, získali podací právo augustiniáni z nově založeného kláštera na Karlově v Praze. Stalo se tak roku 1355. Augustiniáni zde měli zřídít konvent, do něhož měli uvést pět řeholníků a obnovit kapli sv. Desideria. Existence kláštera s pěti řeholníky je uváděna k roku 1389. Nejspíše se však starali jen o správu fary, kterou zde udrželi až do husitských válek. Z této doby také pochází rukopis "Sermones de sanctis", jehož autoři se podepsali jako "canonici regulares Montis S. Desiderii in Lyssa".⁵⁸ Ke zboření kaple došlo v roce 1737, kdy se v areálu kláštera stavěly nové konventní budovy spolu s novým kostelem.

Z popisu kaple se dochovaly v klášterních análech pouze zlomky. Jak již bylo zmíněno, kaple byla nepochybně kruhového půdorysu. Přístupná byla jižním vchodem, který neležel přímo naproti jižnímu vstupu do kostelíka P. Marie, ale byl posunut patrně k západu. Vlastní kaple, byla osvětlena dvěma okénky, na severní straně (směrem k zámku) a na východní straně. Na východní straně byla pravděpodobně poměrně mělká koncha apsidy, kterou ovšem prameny uvádějí jako „vypuštěnou stěnu“. Patrně jen touto apsidou zasahovala kaple sv. Desideria více do prostoru sakristie budoucího barokního konventního chrámu.⁵⁹

J. G. Vogt ve svém díle *Das jetzt-lebende Böhmen*, vydaném v roce 1712, popisuje kapli jako rotundu. Zmiňuje se zde o stavbě jako o okrouhlé kapli s věžovitou střechou, dvěma úzkými okny k severu a východu. Vogtův popis kaple, napsaný o mnoho let později se však shoduje s popisem dochovaným v análech. Svým tvarem i rozměry navozovala představu sakrální stavby, určené zřejmě menšímu okruhu knížecí rodiny a družiny. O interiéru kaple a jejím vybavení je dochována pouze jedna jediná zmínka. Karla Motyková o něm uvádí, že na oltáři ve vypuštěné zdi směrem k východu byla socha patrona kaple, sv. Desideria.⁶⁰

---

⁵⁷ Karla MOTYKOVÁ: Archeologický výzkum v letech 1997 a 1998, Lysá nad Labem – č.p. 6 – bývalý konvent bosých augustiniánů, Poděbrady 1998, 9

⁵⁸ *Ibidem* 8

⁵⁹ ZAHRADNÍK / VLČEK (pozn. 50) 1996, 33

⁶⁰ MOTYKOVÁ (pozn. 52) 1997–1998, 8

5.1.2 Kostelík Narození Panny Marie

Další sakrální stavbou, která vznikla v areálu bývalého augustiniánského kláštera, byl kostelík Narození Panny Marie. Podle Františka Otruby se o něm poprvé dozvídáme z kšaftu Kateřiny z Lobkovic ze 27. listopadu 1528.⁶¹ Z pozdějších záznamů vyplývá, že tento pozdně gotický kostelík nechala vystavět sama Kateřina z Lobkovic. Nelze však vyloučit, že byl vystavěn kolem roku 1521. Z pozdějších popisů, které vznikly krátce před zbouráním kostela, máme částečnou představu o jeho podobě. Nevelký kostelík byl zvenku podpírán pilíři. Popis hovoří o opěrácích v presbytáři, kterým odpovídala jeho klenba, s největší pravděpodobností ještě žebrová. Presbytář byl úzký se zdmi pouze uhlazenými bez architektonických ozdob. Loď byla o něco málo širší než delší a její trámový strop zdobila malba s apotheosou Panny Marie. Kostel byl přístupný z jižní a západní strany a jeho interiér byl velice prostý. Hlavní a jediný oltář byl sochařsky vytvořen ze sádry pravděpodobně štukatérem Spaciem podle vzoru kostela v Mariazell. Na oltáři byl umístěn krucifix a pod ním dvě sochy Panny Marie a Jana Evangelisty. V západní části lodi se nacházela vestavěná dřevěná kruchta s varhany, na kterou vedlo pouze vnější dřevěné schodiště. Kostelík byl rovněž zbořený při stavbě nového barokního chrámu.⁶²

5.1.3 Klášter bosých augustiniánů sv. Jana Nepomuckého a kostel Narození Panny Marie a sv. Jana Nepomuckého

Další velice významné rozšíření církevního areálu proběhlo za Františka Antonína Šporka. Ten zamýšlel vybudovat při starém kostelíku s kaplí rezidenci pro řeholníky. V roce 1700 tak pro ně začal stavět nevelkou rezidenci spolu s loretánskou kaplí. Obě stavby byly dokončeny o čtyři roky později. Špork po určitých neshodách s představiteli řádů piaristů a dominikánů obsadil rezidenci řeholí bosých augustiniánů-poustevníků. Šest zástupců tohoto řádu přišlo do Lysé 26. března 1713 ze svého mateřského kláštera u sv. Václava na Zderaze.

Dochované klášterní anály se zmiňují i o podobě klášteríku. Pavel Zahradník předpokládá, že „stavba byla postavena v místě dnešního východního křídla, aby neznemožňovala výhled z lyského zámku.“⁶³ Z tohoto důvodu byla také jednopatrová a

⁶¹ OTRUBA 1997 (pozn. 1), 26

⁶² ZAHRADNÍK / VLČEK (pozn. 50) 1996, 33

⁶³ ZAHRADNÍK / VLČEK (pozn. 50) 1996, 33

poměrně úzká. Rezidence měla v přízemí kromě předsíně, na jižní straně dvě ložnice, na severní straně kuchyň se spižírnu a jídelnu. V podkroví pak čtyři další ložnice. Celá stavba byla plochostropá s dřevěnými omítanými stropy, zaklenuta byla pouze kuchyň a sklep. Pavel Vlček uvádí sklepní prostory jako nepochybně jediný pozůstatek této rezidence.⁶⁴ Budova se však zdála nevhodná a tak došlo v roce 1724 k jejímu rozšíření o přístavek se čtyřmi pokoji, ke kterému byl přistavěn i ambit. K rozšíření došlo i u ohradní zdi. V roce 1725 bylo k tomuto novému křídlu přistavěno malé oratorium. Klášteřík byl patrně v roce 1726 prodloužen i druhým severním směrem. V dochovaných pramenech je také zmínka o výstavbě třetího severního křídla, která však nebyla uskutečněna. Podle Mojžíry Horyny je však jisté, že se již kolem roku 1725 počítalo s uzavřeným menším areálem.⁶⁵ K němu však nedošlo, neboť pražská konzistoř nesouhlasila s přeměnou rezidence na konvent. Místo toho zde byl v roce 1731 zřízen hospic.

Ve 20. letech 18. století hrozilo zřícení nově založených staveb a tak augustiniáni nenechali věc náhodě a obrátili se na renomovaného pražského architekta Bartholomea Scottiho. Ten navrhl plán na výstavbu nového konventu, který byl podstatně větší než ten dosavadní. Po určité době byl plán také schválen majitelem panství. V červnu roku 1733 přivedl Scotti do Lysé svého políra, Jana Gründela ze Žebráku, aby spolu vyměřili základy. S jejich kopáním se začalo 25. června téhož roku.⁶⁶ Stavba začala v roce 1733 nejdříve výstavbou severní poloviny východního křídla. Současně byla existující rezidence, na místě východního křídla, zbořena. Toto nové křídlo bylo patrně dokončeno o rok později, neboť se ze Seemannových záznamů dozvídáme, že socha sv. Augustina, která je umístěná na vrcholu štítu této části, byla do Lysé přivezena v červenci 1734. V letech 1735–1736 stavba nového konventu poněkud vázla. Teprve roku 1737 se budování konventu znovu rozeběhlo. Vystavěna byla tehdy část mezi sakristií a část severního křídla. Po smrti Scottiho převzal stavbu Aselmo Lurago a jeho polír Jan Jihlavec. Teprve oni dokončili nové jižní křídlo v roce 1738. Téhož roku byla na křídlo osazena socha sv. Jana Nepomuckého, světce, jemuž byl konvent zasvěcen. Lurago patrně původní Scottiho návrh příliš nezměnil. Upravil zřejmě jen navrženou architekturu klášterního kostela.⁶⁷

Stavba nového barokního kostela začala v roce 1739. Jak již bylo zmíněno, Lurago zde provedl změny oproti Scottiho původního návrhu. Byl také autorem oratoře, přiléhající ke kostelu, jak ukazují pokročilejší plackové klenby. Do novostavby chrámu byly pojaty základy jižní zdi presbyteria a jižní zdi loď pozdně gotického kostelíka. Z důvodu

---

⁶⁴ Pavel VLČEK / Petr SOMMER / Dušan FOLTÝN: Encyklopedie českých klášterů, Praha 1997, 357

⁶⁵ HORYNA / PENNIGER (pozn. 2) 1977, 26

⁶⁶ VLČEK / SOMMER / FOLTÝN (pozn. 64), 357

⁶⁷ Ibidem 358

rozšíření, sice jen o několik loktů, barokní stavby byla protilehlá stěna zbořena. Presbyterium bylo prodlouženo východním směrem. Hlavní oltář zdobil obraz, který v roce 1740 namaloval slavný barokního malíř Václav Vavřinec Reiner. Umělec za něj dostal 400 zlatých, z toho 100 zlatých zaplatil převor kláštera P. Amandis.⁶⁸ Na oltářním obraze byl vyobrazen sv. Jan Nepomucký, vzhlížící k Panně Marii s Ježíškem a anděly, ve spodním páse vlevo pak klášter s již vybudovaným barokním kostelem a za ním v dálce lyský zámek. Pavel Preiss popisuje barevnost obrazu jako „*zcelující matnost a prořídlost koloritu zdůrazňuje monochromní řešení barevně dosti hluchých partií obrazu.*“⁶⁹ Tím má na mysli především modravou oblohu, teple hnědavou členitou architekturu za stojícím sv. Janem a našedle písčitou barvu veduty kláštera. V obraze se projevuje plošnost freskařského způsobu, dosažená zde pouze na některých místech jemnými, barevnými tóny a přechody (zejména v horní části malby s P. Marií a anděly).⁷⁰ V roce 1816 byl přenesen spolu s hlavním oltářem a dalšími součástmi vnitřního zařízení do kostela sv. Jana Nepomuckého v Mladé Boleslavi. Budování chrámu pokračovalo velice rychle. Definitivně byl kostel, jehož základní kámen byl položen až 23. července 1740, dokončen v roce 1741. Do této doby byly provedeny i štukatérské a malířské práce, které provedl František Maxmilián Voget. Vysvěcení chrámu proběhlo 20. srpna téhož roku ke cti Narození Panny Marie a sv. Jana Nepomuckého.⁷¹

Práce v konventě se rozeběhly měsíc po vysvěcení nového barokního kostela. F. M. Voget provedl i výmalbu v knihovně a v refektáři, kde na strop namaloval nástropní zrcadla. Další úpravy se, podle Karla Kučy, dotkly patrně kolem roku 1745 pouze okolí konventu a vnitřního vybavení kostela, do něhož byly v letech 1746–1747 postaveny nové varhany a v roce 1755 kazatelna vyzdobená sochařem Janem Antonínem Quittainerem.⁷² O šest let později byla z malého prostoru za sakristií zřízena zimní sakristie. Klášter již roku 1786 dostal zákaz přijímání nových členů a později byl na základě dekretu Františka II. ze 17. října 1811 zrušen.

Budova konventu přešla zpět do držení majitele panství, jak určovala donační listina. Byla využívána jako úřednický dům s byty pro úředníky, v kostele byla zřízena sýpka. Různé adaptační práce probíhaly během celého 19. století. V roce 1891 došlo k zásadní změně podoby konventu, kdy byl zbořen kostel a vystavěna nová křídla, jež rozšířila původně malý dvůr. Spolu s kostelem bylo zbořeno celé západní křídlo a k němu

⁶⁸ Josef VOJÁČEK: Klášter Augustiniánů bosáků v Lysé nad Labem, in: Sborník historického kroužku XXX, Praha 1929, 142

⁶⁹ Pavel PREISS: Oltářní obrazy V. V. Reinera, In Umění VIII, 1960, 58

⁷⁰ Ibidem 58

⁷¹ ZAHRADNÍK / VLČEK (pozn. 50) 1996, 35

⁷² KUČA (pozn. 8) 1998, 726

přiléhající sakristie, loretánská kaple i oratoř.⁷³ Investorem této přestavby byl baron Leitenberger, který nechal vybudovat nové západní křídlo, částečně na místě západního závěru někdejšího klášterního chrámu. K severnímu křídlu přistavěl druhou polovinu, a tak vybudoval nový komplex s dvojnásobně větším dvorem. V nově vybudovaných budovách byly zřízeny překrásné konírny a kočárovna s trámovým stropem. Ty se však také nedochovaly.

V roce 1939 se klášter dostal prodejem do rukou státu, který sem umístil domov válečných vysloužilců. Pavel Zahradník zmiňuje, že po invalidech využívali klášter vojáci a po jejich odchodu zde byl zřízen Domov důchodců. Při budování kotelny došlo k dosti výraznému zásahu do terénu, který byl vyhlouben a při hloubení byly odstraněny vykopané zbytky stavby barokního kostela a barokní vyduté ohradní zdi. V této době byla také odstraněna pozoruhodná úprava stropu někdejších koníren, která byla provedena dřevěnou konstrukcí ve formě neckové klenby. Pavel Zahradník dále zmiňuje, že současně došlo k rozšíření oken v západním průčelí a patrně v této době byla změněna i okna ve východní polovině severního křídla.⁷⁴ Dnes je budova bývalého konventu z větší části využívána jako Státní oblastní archiv a je po citlivé rekonstrukci.

5.1.4 Loreta

Se stavbou loretánské kaple se začalo v roce 1700 dle přání Františka A. Šporka. O čtyři roky později byla kaple postavená. Stavba, která stála 550 zlatých, byla hrazená z prostředků hraběnky Šporkové.

Její základy jsou dnes nepochybně zachovány pod terénem nádvoří. Z dochovaných popisů můžeme kapli i částečně popsat. Loreta obdélného půdorysu stávala v prostoru mezi kostelem a dnešním jižním křídlem kláštera. Při její výstavbě bylo využito jižní zdi někdejšího pozdně gotického kostelíka. Podle ceny z dochovaných klášterních análů můžeme soudit, že nikdy nebyla opatřena štukovou výzdobou vnějších fasád. V obvodových zdech kaple probíhalo schodiště na půdu a klenba byla nepochybně valená cihelná s charakteristickými trhlinami. Pod loretánskou kaplí byla vyhloubena hrobka také s valenou klenbou, která sloužila jako rodinná hrobka. Byla přístupná z kostela, vchodem

---

⁷³ HORYNA / PENNIGER (pozn. 2) 1977, 28

⁷⁴ ZAHRADNÍK / VLČEK (pozn. 50) 1996, 36

v podlaze. Oltář lorety s Madonou byl neobvykle obrácen na jižní stranu.⁷⁵ Santa casa byla zbořena v roce 1891.

5.2 Popis jednotlivých částí budovy kláštera

5.2.1 Jižní křídlo

Zvláště krásné je jižní křídlo budovy, obracející se do krajiny a umožňující tak daleký výhled [XXVI]. Mojmír Horyna popisuje jeho vnější fasádu jako „*třináctiosou s výrazným architektonickým členěním do tří částí.*“⁷⁶ Valbové střechy člení barokní dekorativní vikýře. Střed zaujímá předstupující rizalit, který je samostatně komponován. Ukončen je trojúhelným štítem, osazeným po stranách anděly a na vrcholu plastikou sv. Jana Nepomuckého, slohově odpovídající době kolem roku 1740. Dvoupatrový rizalit zde výrazně převyšuje vedlejší křídla i boční mělké rizality. Podlaží jsou zde však tak vysoká, že samotná jeho výška dosahuje výšky třípodlažních částí křídla. Boční rizalitové části jsou trojpodlažní, části mezi nimi a středním rizalitem jsou dvoupodlažní. Plochu bočních rizalitů rámuje rustikované lizény. Spodní etáž hlavního rizalitu člení rustika, v horní etáži jsou při nárožích rovněž jednoduché lizény. Poměrně ploché kordonové římsy dělí etáže fasády. Korunní římsa má zde výrazný a velmi kvalitně řešený profil. Sokl celého průčelí je skarpovitě zešíkmený a obložený kamennými deskami. Okna v přízemí i patře jsou osazena v původních barokních šambránách.⁷⁷ Jižní fasáda křídla se oproti původnímu baroknímu stavu téměř nezměnila. Byla vyměněna pouze střešní krytina, okenní konstrukce a změněna podoba středního okénka v suterénní části středního rizalitu.

Nádvorní fasáda jižního křídla je jednoduše řešena a jen část její fasády je původní. Průčelí tohoto křídla je řešeno jako přízemí, pouze středový rizalit je patrový. Okna v přízemí patří ambitové chodbě, jsou široká a mají vysoké segmentové záklenky. Tři z nich vlevo jsou původní barokní, krajní z nich bylo předěláno na konci minulého století na okno s dveřmi. Poslední okno vpravo, také s nověji upravenými dveřmi, je opět původní barokní. Okna v prvním patře, ve středovém rizalitu, jsou usazena v plochých šambránách. Fasáda je zde členěna arkádami, z nichž některé odpovídají původní barokní situaci a v určitých místech je rozeznatelná původní pekovaná omítka. Fasáda nese stopy po

---

⁷⁵ Ibidem 35

⁷⁶ HORYNA / PENNIGER (pozn. 2) 1977, 23

⁷⁷ Ibidem 23

původním připojení příčného křídla, oratoria a santa casy. Podle plánů z roku 1810 můžeme rozpoznat provedené stavební úpravy. Zajímavým detailem je římsa přízemní části, která byla rozdělena dnes již zaniklými stavbami.⁷⁸

5.2.2 Východní křídlo

Průčelí obracející se k městu [XXVII] má poněkud jednodušší členění. Je děleno jedenácti osami, ve středních třech osách je mělký rizalit se zaoblenými rohy členěnými rustikou. Stejně rustikovány jsou i lizény. Rizalit ukončuje trojúhelný štít s tympanonem, jehož vrchol je osazený sochou sv. Augustina, pocházející zřejmě ze druhé čtvrtiny 18. století. Mojmír Horyna vidí celkové řešení průčelí symetricky.⁷⁹ Na obou stranách v druhé ose od nároží jsou portály, z nichž ten ve vyšší pravé části průčelí sloužil původně jako hlavní vchod kláštera. Tento portál si dodnes dochoval barokní, plechem pobité a dekorované dveře. Patra v rizalitu jsou horizontálně oddělena plochými kordonovými římsami. Vertikálně fasádu člení pouze rustikované lizény na nárožích rizalitu.

Okna mají původní barokní šambrány s plochými parapetními poli. Většina oken je zde dvoukřídlá, dělená celkem do šesti či osmi tabulek. Ve vyšším podlaží rizalitu se ještě dochovala okna v T-formě. Střecha křídla je sedlová, v krajích zvalbená, prolamují ji vikýře s oválným oknem a segmentovou římsou.

Nádvorní fasáda východního křídla si jako jediná zachovala barokní vzhled. Průčelí je sedmiosé, členěné horizontálními římsami jednoduchého profilu. Přízemí je vysazeno na kamenném soklu, do něhož byla prolomena světlíková okna suterénu. U prvních dvou arkád tato světlíková okna chybí, neboť zde není vybudován suterén. Přízemí má sedm širokých oken s vysokými půlkruhovými záklenky a nověji upravené dveře, v patře jsou pak na přízemí vázána okna v plochých barokních šambránách.

---

⁷⁸ ZAHRADNÍK / VLČEK (pozn. 50) 1996, 27

⁷⁹ HORYNA / PENNIGER (pozn. 2) 1977, 24

5.2.3 Severní křídlo

Severní křídlo kláštera [XXVIII] vzniklo prodloužením barokního křídla, jehož rozsah dodnes určují použité architektonické detaily jeho východní polovině. Barokní polovinu tvoří krajní dvouosá část, pobíhající v šíři východního křídla i v jeho patrové výši. Druhá, zde pětiosá část, je pouze přízemní. Podle Pavla Zahradníka „*obě části křídla na sebe vzájemně navazují, vyšší nárožní partie tak není rizalitově vyznačena jak by odpovídalo ostatním fasádám.*“⁸⁰ Rustikovaná lizéna se objevuje v obou nárožích patra, avšak v přízemí chybí. Korunní římsa má klasickou modelaci s římsovou deskou, shodnou profilaci mají i ostatní fasády ve stejné úrovni.

Okna v přízemí byla z části přemísťována, jedno okno vpravo se dochovalo v původní podobě se stuhovým kamenným ostěním a kamennou profilovanou podokenní římsou. Okna v patře se dochovala na původním umístění, mají štukové šambrány a kamenné podokenní římsy. Zvalbená střecha je prosvětlena štítovým vikýřem s oválným oknem. Pětiosá střední část východního vstupního průčelí je novodobá. Původně zde nebyl vchod do kláštera, ale zimní sakristie, která navazovala přes velkou sakristii na presbyterium konventního kostela.

Průjezdná brána s vysokým polokruhovým obloukem vznikla až v 90. letech 19. století, vlastní vjezd je dekorován rustikou. Brána byla osazena nízkou novorenesanční věžicí se skosenými nárožními a pokryta plechovou dlátkovou střechou.

Západní část vstupního průčelí je novodobá. Členěna je pěti osami se štukovými šambránami a stejně rámovaným vstupem, zřetelně novějšího původu. Západní ukončení křídla je profilované soklem a zdůrazněné jako mělký rizalit bočními bosami s pravidelným střídáním vazáků a běhounů. Ve třetí ose zprava jsou umístěny dvoukřídlé vstupní dveře, pravděpodobně z konce 19. století. Nové dvoukřídlé konstrukce jsou vsazeny i do starších menších oken, která mají bohatě profilované šambrány.

Dvorní fasáda tohoto křídla se stejně jako vnější sestává ze dvou různých přízemních částí, oddělených vysokou vstupní bránou. Západní polovina prošla řadou devastujících úprav, a tak původní umístění má pouze první okno zleva, u něhož chybí šambrána. Úpravami prošla i východní barokní část. Arkády si zde zachovaly původní umístění, sestávající se z poloeliptických oblouků s jednoduchou archivoltou. Arkády byly

---

⁸⁰ ZAHRADNÍK / VLČEK (pozn. 50) 1996, 22

v posledních letech doplněny novodobými kamennými parapetními římsami. Korunní římsa je pravděpodobně nového původu.

5.2.4 Západní křídlo

Nově přistavěné západní křídlo [XXIX] je pouze přízemní a vzniklo až po stržení kostela. Křídlo je členěno třemi osami z jižní strany, sedmi osami, z nichž některé jsou sdružené ze západní strany a čtyřmi osami ze severní strany. Vnější fasáda byla poškozena dalšími mladšími zásahy a z architektonického hlediska je tak vlastně bezvýznamná. Nároží křídla zde zdůrazňují štukové bosy. Korunní římsa je bohatě profilovaná. Celá fasáda měla původně značně chaotický vzhled, neboť část oken čtvercové tvaru byla výše položena, část jich byla osazena níže a měla obdélný tvar. Tento chaotický vzhled se bohužel nezměnil ani pozdějšími úpravami.

Celé průčelí má zvalbenou střechu. Ze západního pohledu na křídlo je vidět zaslepený vchod s kamenným stuhovým ostěním, které nedosahuje úrovně terénu. Portál doplňuje nadsvětlík, v němž se zachovala původní barokní mříž, v dolní části však částečně překrytá novodobou cihelnou přízdívkou.

Nádvorní průčelí je nepravidelné, v levé části prolomené velkými vraty do někdejší kočárovny a vraty do někdejší prádelny, které odpovídají původní situaci. Obě vrata byla nahrazena novodobými plechovými. Nad vstupem do prádelny je umístěn segmentový záklenek, zdůrazněný bosovanými klenáky. V pravé polovině je křídlo osazené pěti osami malých polokruhově ukončených okének. Okna mají profilované šambrány, které však neodpovídají původnímu nákresu a lze předpokládat, že alespoň z části byla proražena dodatečně. Nově pak byla okna předělána a pod prostředním z nich byl proražen nový vstup.

5.3 Interiéry budovy

5.3.1 Suterénní prostory

Podle Pavla Zahradníka se suterénní prostory se nacházejí pouze pod jižní částí východního křídla a pod středním rizalitem jižního křídla.⁸¹ Původně se do prostoru pod refektářem, v jižním křídle budovy vcházelo pouze vchodem ze staveniště, strmými, nejspíše původními schody s dřevěnými stupnicemi. Tento podzemní prostor je vyzděn z lomového kamene, původní cihelná klenba je tvořena stromečkově kladenými cihlami.⁸² Vlastní sklep má valenou klenbu, prolomenou třemi páry vstřícných pětibokých výsečí. Okna, která mají spíše světlíkový charakter, jsou zasazena do segmentových záklenků s velmi vysokými parapety. Stěny sklepa jsou omítnuté, podlahu tvoří pouze udusaná hlína.

Druhý sklepní prostor pod východním křídlem je protažen i do prostoru chodby. Klenba je vystavěna ze smíšeného zdiva, ve kterém převládá kámen a má zřetelné otisky šalovacích prken. Těmito otisky sice Mojmír Horyna dokládá starší původ, avšak pětiboké výseče již ukazují na zcela barokní.⁸³ Dispozice samotného sklepa byla dána nejspíše starší barokní výstavbou, patrně ze dvacátých let 18. století. Dle plánu z roku 1810 byl prostor předělen příčkou, která byla v minulosti odstraněna. Příčka však zde byla postavena později, neboť po ní dnes nejsou na klenbě žádné viditelné známky. Do sklepa vede dvouramenné schodiště, nacházející se pod hlavním schodištěm konventu, na kterém se dodnes dochovaly původní dřevěné schodnice. Podesta a ramena schodiště mají již cihelné klenby.

5.3.2 Přízemní prostory

Tyto prostory mají vzhledem ke klesajícímu terénu charakter přízemí pouze u jižního křídla a u jižní poloviny východního křídla. Chodba v přízemních prostorách jižního křídla tvoří jednu třetinu. Velký prostor o třech okenních osách sloužil jako

---

⁸¹ ZAHRADNÍK / VLČEK (pozn. 50) 1996, 27

⁸² Ibidem 27

⁸³ HORYNA / PENNIGER (pozn. 2) 1977, 26

kuchyně, za kterou byl v rizalitu refektář. V západní polovině bylo nejdříve dvouramenné vřetenové schodiště, posléze, ve druhé polovině 18. století, zde byl vytvořen zimní refektář. Vnitřní chodba byla osvětlována pouze krajním oknem na východní stěně a na západní světlíkovým oknem nad vedlejším vstupem. Na plánu z roku 1810 je v přízemí zobrazen ještě prostor s valenou klenbou, který vznikl pravděpodobně v době pozdního baroka. Z tohoto prostoru se dnes dochovala jen nepatrná část. Vstup do této části má původní stuhové ostění z kamene, které napovídá vzniku na konci 18. století. Vlastní konventní chodba, zaklenutá valenou klenbou, má dochované lunety, které odpovídají vpadlým polím ve vnější stěně a zprostředkovávají světlíkovými okny alespoň malý přístup světla. Dochovala se zde celá řada barokních ostění se dochovala, vedle řady novějších doplňků, v mezitraktové zdi chodby. Chodba je pokryta dlažbou, položenou na koso, pocházející z konce 19. století. Západní část chodby má pak zcela novodobou dlažbu. Původně zde dlažbu tvořily velké pískovcové desky.

Všechny místnosti jižního traktu, kromě středověkého velkého refektáře a schodiště, jsou zaklenuty stlačenou valenou klenbou s pětibokými výsečemi. Klenba zcela odpovídá záklenkům oken a vstupů. Velká většina vstupních otvorů je také osazena novějšími dveřmi, které pocházejí patrně z konce 19. nebo počátku 20. století. Také všechny okenní prostory byly osazeny novými okny, pocházejícími ze stejné doby, jako dveře.⁸⁴

Nejzajímavějším prostorem celého křídla je bezpochyby velký refektář. Zaklenut je klenbou s koutovými plackami, zdobenými vykrajovanými rámy, které byly nepochybně pomalovány nástrojnou malbou. Tento typ klenby je v naší krajině méně obvyklý. Střední vykrajovaný rám s bohatou profilací, charakteristickou pro vrcholné baroko byl zcela jistě vyplněn malbou. Patky kleneb jsou svedeny na mohutné konzole a celou klenební sféru odděluje bohatě profilovaná římsa. Východní stěna je prolamovaná mělkými arkádami. Před předstupující střední částí stěny byla původně umístěna kachlová kamna. Střední část protilehlé stěny naopak ustupuje, s největší pravděpodobností zde bylo umístěno lavabo. Novější součástí refektáře jsou vnitřní vstupní dveře, pocházející pravděpodobně z konce 19. století. Původní mramorová dlažba byla později nahrazena vlýskami.

---

⁸⁴ ZAHRADNÍK / VLČEK (pozn. 50) 1996, 29

5.3.3 Prostory prvního patra

Dva různé prostory severního křídla jsou znatelné i v jeho interiéru. Východní část je běžný dvoutrakt s chodbou na vnitřní straně, která je klenutá valeně. Chodba končí na východní straně hlavním vstupem, který je dnes zazděný, na západní straně pak novou příčkou, vybudovanou na místě někdejšího vchodu do sakristie. V chodbě byl nově proražen vchod s kamenným ostěním, který vede do nárožní místnosti. V této části prvního patra byla vybudovaná místnost s latrínami. Nejjižnější výklenek této místnosti byl narušen průrazem vchodu do vedlejší místnosti, používané jako laboratorium sousední lékárny. Prostor průjezdu byl během přestavby v roce 1891 značně upraven. Ze starší stavby byly ponechány pouze vnější stěny. Nový je pás v průjezdu a obě klenby, které nahradily příčně valenou placku v bývalé sakristii. Prostor západní poloviny průčelí je dnes předělený příčkou na dva velké prostory.

V západním křídle bylo zničeno barokní základové zdivo při výkopu kotelny. Schéma základního půdorysu, vzniklé při novostavbě v roce 1891 bylo sice zachováno, ale při dodatečné vestavbě komínových těles a nových příček, byla vnitřní dispozice změněna.

První patro jižního křídla bylo původně dispozičně stejné jako nižší patro. S novými změnami příček přišla změna půdorysného řešení. Křídlo bylo později rozděleno na bytové jednotky a s nimi vznikly i příčky hygienického zařízení. Vnitřní příčky křídla dostaly mnoha změn. Z původních třech vstupů se zachoval pouze střední, ostatní dva byly zazděny. Střední sál není v tomto patře přístupný. V nárožní místnosti na západním konci byly umístěny toalety.

Východní křídlo je dvoutraktové s nádvoří chodbou, hlavním schodištěm a celami ve vnějším traktu. V dnešní době je valeně zaklenutá chodba z větší části zbavena dělicích příček. V jižním konci chodby se zachoval nový přístavek. Ve východním traktu navazovalo křídlo na nárožní místnosti sousedních křídel. Příčky mezi celami byly i zde vybourány a nahrazeny novými a tím se změnila vnitřní dispozice křídla. Všechny umělecko-řemeslné doplňky sem byly nově osazené.

5.3.4 Prostory druhého patra

Nejvyšší podlaží se objevuje na pavilónových rizalitech jižního křídla, kompletně je pak nadstavěno nad východní křídlo. Nástavba západního rizalitu jižního křídla sloužila zřejmě pouze jako vyhlídkový prostor.

Nejpozoruhodnější prostory druhého patra se nacházejí ve středním rizalitu jižního křídla. Původně zde býval knihovni sál augustiniánského konventu, přístupný z hlavního schodiště. Tento vchod však byl při vzniku bytových jednotek zaslepen. Poměrně náročná úprava přístupové podesty schodiště ukazuje, že vstupní dveře do tohoto prostoru byly velmi kvalitní. Podesta je zaklenuta plackou, ozdobenou vystupujícím vykrajovaným polem se třapci.⁸⁵ Klenba knihovniho sálu je stejná jako u refektáře, štuková výzdoba je však jednodušší a chybí zde ozdobné římsy. Malbou bylo vyplněno pouze střední zrcadlo.

5.3.5 Půdní prostory

Většina krovových konstrukcí půdních prostorů konventu vznikla při úpravách na konci 19. století. Původní barokní krov se dochoval pouze nad středním rizalitem jižního křídla. Na půdě severního křídla, na protilehlé straně půdy směrem k dnešnímu průjezdu, je dobře patrná původní výška dnes již zaniklého příčného křídla, které převyšovalo dodnes zachované severní křídlo. Tuto původní výšku příčného křídla můžeme vidět i ze západní poloviny severního křídla, kde se dokonce zachoval zbytek profilace někdejší korunní římsy.⁸⁶ Půdní prostory budovy bývalého konventu nejsou nikterak architektonicky zajímavé, jdou novodobé a od jejich výstavby nebyly využívány.

---

⁸⁵ ZAHRADNÍK / VLČEK pozn. 50) 1996, 31

⁸⁶ ZAHRADNÍK / VLČEK (pozn. 50) 1996, 32

6. Kostel sv. Jana Křtitele

6.1 Historie kostela

Barokní kostel sv. Jana Křtitele stojí na úpatí zámeckého vršku, v levém rohu malého náměstí. Se svojí 55 metrů vysokou věží je výraznou dominantou města.

S myšlenkou vybudovat nový velký kostel přišel hrabě František Antonín Špork. Jako velký budovatel a mecenáš umění chtěl mít na svém panství krásný kostel, který by lidé obdivovali již z dálky. Dalším důvodem jeho vzniku byl také fakt, že původní kostel, stejného patrocina, postavený o kousek dál, již velikostně nevyhovoval. Od začátku měl, jako investor, jasnou představu o důstojném místě pro tuto významnou stavbu. Jeho přáním bylo místo v blízkosti zámeckého vršku, a tak mu jeho vybírání netrvalo dlouho. Rozhodl se pro místo hned vedle fary. Na vybraném pozemku tehdy bývaly obytné budovy, které hrabě odkoupil a posléze zbořil. Nechal také odkopat stráň, aby získal rovný stavební pozemek. Jako projektanta si do Lysé pozval, již tehdy uznávaného, pražského architekta Františka Maxmiliána Kaňku. Kostel je prokazatelně dílem z vrcholného období mistrovství tvorby, neboť jeho účast na stavbě kostela jako projektanta je doložena prameny.

Stavba kostela probíhala ve dvou etapách. Josef Vojáček uvádí slavnostní položení základního kamene ke dni 9. března 1719, v den 57. narozenin hraběte F. A. Šporka.⁸⁷ Stavba se tedy rozeběhla a do roku 1722 byla vybudována do výše římsy spodní etáže obvodových zdí. Poté, zřejmě z nedostatku peněz, byly stavební práce na kostele pozastaveny a stavba pak na několik let vážla. Ze stejného důvodu byl pozměněn i původní projekt. Stavba je oproti němu na západní straně zkrácena o jedno okno a tím došlo k porušení barokní architektonické souměrnosti. Finanční důvody nakonec vedly Šporka k prodeji lyského panství, a tak byla stavba na několik let zcela zastavena. Ani po jeho znovunabytí v roce 1733 se však hrabě do další výstavby nepustil. K té době je doloženo, že objekt byl rozestavěný, bez střechy a obvodové zdi podléhaly chátrání. Další etapa stavby se rozeběhla až po smrti hraběte Šporka, kdy panství získala dědictvím jeho dcera Anna Kateřina. František Otruba zmiňuje, že se právě tato Šporkova dcera rozhodla kostel dokončit, a tak se tedy 7. dubna 1739 začalo opět stavět.⁸⁸ I přes různé pochybnosti se pokračovalo dle Kaňkových plánů. Původní projekt byl patrně pouze v detailech pozměněn A. Luragem.⁸⁹ Starší zdivo bylo opraveno a celá stavba byla staticky zajištěna kovovými kleštinami. Stavbu prováděl zednický mistr Václav Hebek a dozoroval ji František Kalina.

⁸⁷ Josef VOJÁČEK : Kostel sv. Jana Křtitele v Lysé nad Labem, Lysá nad Labem 1941, 4

⁸⁸ OTRUBA 1997 (pozn. 1), 34

⁸⁹ HORYNA / PENNIGER (pozn. 2) 1977, 33

V říjnu roku 1739 byla hotova malá sanktusová vížka, velká věž pak v létě roku 1740. Velká věž byla osazena zvony ze starého farního kostela a velkým železným křížem. Dostavba kostela proběhla velice rychle, neboť stavba byla dokončena do konce roku 1740. K tomuto roku se také váže výstavba ohradní zdi před kostelem, která byla osazena plastikami na podzim roku 1741. Téhož roku proběhlo vybavování interiéru kostela. Kostel byl za veliké slávy vysvěcen dne 31. července 1741. Světícím biskupem byl podle Josefa Vojáčka pražský kanovník svatovítský a probošt staroboleslavský Jan Rudolf Špork, synovec Františka Antonína Šporka.⁹⁰

Další poměrně významná přestavba proběhla v roce 1774, kdy byla rozšířena vestavěná kruchta směrem do západního pole lodí. Spolu s výstavbou nové kruchty byly téhož roku vyzdobeny varhany sochařem platzerovského původu. Zřejmě současně s těmito úpravami došlo i k vybudování panské oratoře nad sakristií a schodiště k ní vedoucí.

Rozsáhlé stavební úpravy proběhly také v padesátých letech 19. století. Při této rekonstrukci byla nahrazena původní šindelová střecha za břidlicovou krytinu a došlo také k výměně okenních a dveřních konstrukcí. Od roku 1854 se pracovalo především v interiéru kostela, který byl nově vymalován. Mojmir Horyna uvádí také částečné přeložení podlahy v kostele.⁹¹ Do této doby spadá nepochybně i úprava stropu oratoře. Oprava interiéru se váže také k rekonstrukci kostela v roce 1889. Tehdy byl kostel znovu nově vymalován.

Další velká oprava kostela v letech 1948–1949 se týkala především střechy. Proběhla výměna střešních krovů, avšak tvar i sklon střechy byl při této obnově krovu zcela zachován. Oprava se dotkla také vnějších omítek, které byly značně opadány a porušeny. Stávající omítky byly konzervovány a přes ně bylo průčelí nově omítnuto. Na tuto přestavbu dohlížel Ing. arch. Václav Kotrba. Po této větší rekonstrukci byla v padesátých letech minulého století prováděna na budově pouze minimální údržba. Kostel tak naléhavě vyžadoval celkovou rekonstrukci, ke které došlo až na začátku našeho století. Opravena byla střecha, vnější i vnitřní omítky a celý kostel dostal pískově tónovaný kabát. Celá rekonstrukce byla slavnostně ukončena v den svátku sv. Jana v roce 2006 a kostel je nyní velkou chloubou města Lysá nad Labem.

---

⁹⁰ VOJÁČEK (pozn. 74), 7

⁹¹ HORYNA / PENNIGER (pozn. 2) 1977, 32

6.2 Popis vnější budovy kostela

Kostel sv. Jana Křtitele je pohledově exponován svou boční jižní stranou. Západní průčelí je obráceno proti zámeckému vršku a je tak pro příchozí téměř neviditelné, stejně jako severní boční strana. Tato vrcholně barokní stavba má tedy zcela záměrně, vzhledem k místu, jako hlavní průčelí řešené jižní. Je navržen jako podélná stavba s vysokou osovou věží, připojenou na východě za kněžištěm. Stěny kostela jsou výrazně objemově i obrysově promodelovány.[XXX] Všechny stěny průčelí mají novodobé fasády, které byly nově natřeny do pískového odstínu. Sedlová střecha je doplněna oktogonální sanktusovou věží, která je krytá cibulkovou bání.

6.2.1 Západní průčelí

Západní průčelí chrámu [XXXI] je tříosé a tříetážové. Jeho krajní osy jsou však silně zredukovány, proto je v některé literatuře uváděné jako jednoosé. Spodní etáž průčelí je o hodně vyšší než obě dvě horní. V přízemí rozčleňují průčelí sdružené pilastry s barokně-jónskými hlavice, které nesou kompletní pás kladí. Nad kladím je portál ozdoben ještě profilovanou římsou. Spodní pole spodní etáže je orámované pravoúhlými lizénami, které mají spojitost se šambránou osového okna. Pod osovým oknem je do průčelí vsazen portál s kamennými pilířky. Překlad portálu tvoří deska osazená hutně profilovanou římsou, kterou tvoří odspoda lysis, lišta, oblý prut, lysis, okapníková deska a závěrový simat se dvěma lištami.⁹² Osové okno je vsazeno do segmentového záklenku s plochou šambránou, jeho tabulky tvoří šestiúhelníčky vsazené do kovových pásků.

Druhá etáž má osy stejně řešené jako spodní. Pouze pilastry se zde proměnily v lozeny. V ose středního pole je vsazeno okno do segmentového záklenku s plochou šambránou. Konstrukce okna je kovová, shodná s oknem v přízemní etáži.

Průčelí je zakončené tabulovým štítem s tříbokým frontonem, který je orámován lizénami navazujícími na lizény spodní etáže. Ve středu štítu je situováno kruhové okno se stuhovou šambránou. Vrchol štítu zdobí kovový motiv monstrance a kříže, boční úseky pak kulové vázy s motivy plamenů. Fronton nad bočními osami je ozdoben volutovými křídly.

---

⁹² HORYNA (pozn. 79), 2

6.2.2 Jižní průčelí

Kompozice tohoto průčelí [XXXII] je podstatně složitější. Složeno je ze třech polí, z nichž postranní jsou užší a střední je širší, rizalitově předstouplé a konkávně proláklé. Toto střední pole vymezují v přízemí dvojice sdružených pilastrů, které nemají patky. Jejich hlavice jsou jónského typu, ozdobené volutami, ornamenty s páskovými pletenci a mušlemi. Tyto sdružené pilastry nesou kladí, stejné jako na západním průčelí. Uprostřed tohoto pole je vsazen portál obdélného tvaru s dvoukřídlými vraty, pobitými plechem. Nad portálem je do ploché šambrány osazené osově okno se segmentovým záklenkem. Okno je stejně jako u západního průčelí zaskleno šestiúhelníčky s kovovými pásky. Plochu středního rizalitu v horní etáži rámuje sdružené lizény, nad kterými je římsa shodná s římsou západního průčelí. V jeho poli je osazené okno v ploché šambráně s ušima po stranách segmentového záklenku.

Užší pole po stranách rizalitu jsou symetrická a rovněž dvouetážová. Pole na východní straně je orámované lehkým předstupem pole odpovídajícího rozsahu presbytáře, pole na západní straně pak sdruženými lizénami. Obě pole jsou v první i druhé etáži osazená okny s kovovou konstrukcí, stejnými jako jsou velká okna na průčelích stavby. Šambrány kolem oken v první etáži jsou ploché bez lišty s ušima po stranách segmentových záklenků. Okna v druhé etáži jsou menší než ta v první, jejich záklenek je zde stlačený, šambrána má opět podobu plochou s ušima po stranách parapetu a záklenku. Na západní straně je na konci pole jakési úzké půlpole, do kterého jsou v první etáži vsazená dvě oválná okénka, ve druhé pak již jen jedno. Dřevěná okénka jsou rámovaná plochými šambránami, jejichž rohy jsou konkávně skrojeny. Nejspodnější z trojice těchto okének zdobí ještě mříž pravoúhlého tvaru s protínanými pruty.⁹³

6.2.3 Východní průčelí

Východní průčelí kostela [XXXIII] je tvořeno krajními úseky závěrové zdi presbytáře a před ní předstupující mohutná osová věž. Úseky štítové zdi jsou dvouetážové, věž je dělena do třech etází. Nároží závěrové zdi je ve spodní i horní ozdobeno pilastrovými srostlicemi a lizénami. Krajní úseky zděného štítu jsou nad korunní římsou osazeny vázami s kovovými plameny.

V přízemí jsou pole věže rámovány lisenovými rámy. V jejich horní části je zalamovaný pásek, který plní funkci architrávu. Nároží jsou ozdobeny lizenovými

---

⁹³ HORYNA (pozn. 79), 5

srostlicemi. Kordonová římsa má zde stejný profil, jako na ostatních průčelích. Ve spodní etáži věže jsou na její jižní straně dvě čtvercová okénka vsazená do plochých šambrán. Spodní okénko je zaslepeno, horní je dvoukřídlé s čtyřtabulkovou konstrukcí. Na její severní straně je vsazen kamenný portál s jednokřídlými dveřmi. Pole prostřední etáže vymezují lizény, nad kterými prochází lehce oblamovaná římsa. Jižní stranu ve střední etáži věže člení dvě nad sebou umístěné čtvercová okénka, vsazená do plochých šambrán. Spodní okénko je dvoukřídlé, čtyřtabulkové, horní je také zaslepené. Pole na severní a východní straně střední etáže věže jsou slepá. Horní etáž věže rámuje na všech stranách pravoúhlé lizénové rámy. Horizontály lizénových rámu nesou korunní římsu. Tato horní etáž věže má výrazně převýšené pole, která jsou na východní, jižní a severní straně ozdobena různými motivy. Horní část věže má na všech stranách shodná okna s půloválnými záklenky. Osazena jsou do plných šambrán s profilovanou parapetní římsou. Okna nemají žádnou konstrukci, jsou tvořena pouze z drátěného pletiva. Věž je stejně tak jako všechna průčelí novodobě omítnuta. Kryta je vysokou cibulovou bání s ortogonální lucernou, kterou také kryje ještě jedna cibulka. Lucerna je nasazená na krčku odděleném od bání prutovým profilem. Hrotnici věže pak zdobí makovice s křížem.

6.2.4 Severní průčelí

V základním rozvržení je severní průčelí [XXXIV] shodné s jižním. Tvarově je však velmi zredukováno, neboť pro příchozí není téměř viditelné a tudíž nebylo třeba budovat zde průčelí tak okázalé, jako je jižní. Na východním poli lodi je k němu přistaven patrový přístavek se sakristií a oratoří. Na severní straně přístavku je v přízemí umístěn portálek s jednokřídlými dveřmi. Všechna jeho okna jsou vsazena do stejných kamenných barokních šambrán, některá z nich jsou doplněna mřížemi. Jsou dvoukřídlá se šestitabulkovou konstrukcí. Plocha průčelí vedoucí přes kněžiště a východní pole lodi je nad hřebenem pultové střechy sakristie je členěna lizénami. Okna s půloválnými záklenky jsou zde vsazena do plochých šambrán. Přes střední pole lodi je na západ od přístavku rizalitové průčelí, které je konkávně proláklé.

Rizalit je v obou etážích orámován jednoduchými sdruženými vertikálami, které jsou osazeny na okosených nárožích rizalitu. V první etáži mají vertikály podobu redukováných pilastrů s velmi volně stylizovanými jónskými hlavicemi. Mojmír Horyna se domnívá, že tento tvar hlavic není barokního původu a byl sem byl osazen až druhotně. Sdružené pilastry zde nesou úseky kompletního kladí. Lizény osazují spodní etáž rizalitu, kde je zaslepen vchod, v zadržka je ozdobena erbem Špoků a Sweertsů. Portál je

obdélného tvaru s pilířky na vnějších stranách konkávně skrojené. Nad římsou portálu je osazeno osově okno kovové konstrukce se segmentovým záklenkem, vsazené do ploché šambrány. V horní etáži se nachází rovněž okno vsazené do ploché šambrány.

Na západní straně od rizalitu se nachází užší vystouplé pole krajní části lodi. Od polovičního pole při nároží je oddělené sdruženými vertikálami. Plocha v poli fasády, která sousedí se středovým rizalitem je ve spodní etáži orámovaná pravoúhlým lizénovým rámem. S horizontálou lizénového rámu je provázaná plochá šambrána, ve které je osazeno okno. Další okno se nacházející se v horní etáži je osazené ve složitějším půloválném záklenku se čtvrtkruhovými konzolkami. I toto okno kovové konstrukce je vsazené do ploché šambrány, jeho tabule jsou zaskleny šestiúhelníky do kovových pásků. Při severozápadním nároží v polovině pole jsou ve spodní etáži osazené ještě dvě a v horní etáži ještě jedno oválné okno. Tato okénka jsou vsazena do obdélných plochých šambrán s konkávně skrojenými rohy.

6.3 Popis interiéru kostela a jeho vybavení

6.3.1 Hlavní chrámový prostor

Interiér kostela sv. Jana Křtitele [XXXV] je jednolodní, jehož loď má symetrickou kompozici. Hlavní chrámový prostor tvoří tři části. Na západní straně se nachází příčně obdélné pole, které jak se zdá, je v rozsahu původní kruchty. Na toto pole navazuje prostor lodi s hloubkou třech polí, na východě pak příčně obdélné kněžiště.

Západní vstupní pole je předěleno valeně podklenutou konstrukcí kruchty, klenba je zde půlovaleně stlačená, členěná tříbokými výsečemi. V bočních stěnách podkruchtí jsou osazeny kamenné portálky, vedoucí ke schodišti na kruchtě. Portálky mají patrně klasicistní, jednokřídlé dveře. Kruchta, do dnešní podoby rozšířená v roce 1774, má rustikálně klasicistní charakter. Dřevěný parapet kruchty má střídavé konvexní a konkávní prohnutí, která jsou oddělená pilířky. Střed parapetu je osazen mohutnými varhany. Konvexní pole jsou ozdobena zavěšenými vegetabilními úponky, konkávní pak kartušemi s hřebenovým ornamentem. Prostor kruchty nad varhany je zaklenut valenou klenbou s tříbokými výsečemi.

Střední pole lodi je téměř čtvercového půdorysu. Klenuto je složenou klenbou, utvořenou paprscitými diagonálními pasy s tříbokými kápěmi. Jak je však vidět z půdních prostor, samotná konstrukce klenby je spíše báňového typu. Jednotlivá pole klenby dělí valenými pásy půloválného profilu. Pole lodě jsou pod čely výsečí a úseky klenebních pat

ozdobena průběžně procházející, bohatě plasticky profilovaná římsa. Stěny lodí člení pilastry s hladkými dřívky a barokně-jónskými hlavicemi s festovy zavěšenými do závitnic volut. Hlavice dekorují také mušle, které zde představují atribut patrona chrámu, sv. Jana Křtitele.⁹⁴ Pilastry na rozhraní středního a bočních polí lodě obkládají okosený pilíř. Na rozhraní východního pole lodí a kněžiště jsou k nim, směrem do lodě přiloženy čtvrtpilastry. Boční stěny lodě člení kromě pilastrů a průběžné římsy ještě lisenové pravoúhlé rámy. Okna jsou na těchto stěnách i v čelech klenby vsazena v nálevkovitých výklencích, které mají segmentové záklenky a zešíkmené parapety. Na levé stěně východní části lodí je umístěn drobný balkónek vstupu na kazatelnu, ozdobený mřížovým parapetem s páskovým pletencem, mřížkou a vegetabilními motivy.

Na východní straně je připojeno příčně obdélné kněžiště. Rovněž i tento prostor je klenutý valenou klenbou s tříbokými výsečemi, jejíž klenební pole jsou oddělována přímými valenými pásy. Stěny jsou, stejně jako v lodí, řešeny jako jednoetážové, ukončené průběžnou římsou a členěné pilastry. Pilastry i jejich hlavice mají stejnou podobu jako v lodí. Okna kněžiště jsou umístěna ve stěnách v hlubokých výklencích a v čelech klenby. V levé boční stěně presbytáře je umístěn kamenný portálek, vedoucí do sakristie. Dveře tohoto vstupu jsou dvoukřídlé, pozdně barokní a v horní části jsou vyplněny okénkem. Dveře si do dnešní doby uchovaly původní kování i zámek. Nad tímto portálkem je umístěno zasklené dvanáctitabulkové okno oratoře, vsazené do dřevěného rámu s profilovaným parapetem. Konstrukce i sklo okna je původní, z pozdně klasicistní doby.

Podlahu celého chrámu tvoří nakoso kladené pískovcové dlaždice, které mají v lodí větší rozměr, než v kněžišti.⁹⁵

6.3.2 Sakristie

Severně od kněžiště je ke kostelu připojená původní barokní sakristie. Tento prostor je obdélného půdorysu, klenutý valenou klenbou. V klasicistní době byla k sakristii přistavena chodba se schodištěm na emporu v patře, která také pochází z této doby. Prostor vlastní předsíně se schodištěm je plochostropý, na severní stěně je umístěn nálevkový výklenek okna a nálevkový výklenek venkovních dveří. V její východní stěně jsou pak umístěny dveře do samotné sakristie, která má klenbu valenou s tříbokými výsečemi. Schodiště vede vzhůru podél severní stěny, je dvakrát zalamované se dřevěnými stupnicemi. Z podesty mezi jeho druhým a třetím ramenem se vstupuje malým vstupem na

---

⁹⁴ Mojmir HORYNA: Stavebně historický průzkum, Lysá nad Labem – kostel sv. Jana Křtitele, Praha 1998, 14

⁹⁵ VOJÁČEK (pozn. 74), 16

kazatelnu. Prostor schodiště ústí v prvním patře do předsíně před oratoří, který má plochý fabionový strop a prkennou podlahu. Světlo sem ze severní strany přichází oknem vsazeným v nálevkovém výklenku se segmentovým záklenkem. Vstup do oratoře je umístěn na východní stěně tohoto prostoru. Dveře jsou tu jednokřídlé, patrně z klasicistní doby. Plochý strop oratoře obíhá fabion, který nasedá na drobnou římsičku. Strop, který má ve svém středu plastickou kartuš druhorokokového charakteru, rámuje zlacená lišta. Všechna okna a dveře jsou osazena do výklenků nálevkového tvaru se segmentovými záklenky.

6.3.3 Vybavení kostela

Barokní výzdoba kostela sv. Jana Křtitele je velmi bohatá. Spolu s ním tak vytváří jeho uměleckou hodnotu, která by si zasloužila daleko podrobnější zpracování.

Zvláštní postavení v celém vybavení náleží epitafu generála Jana Šporka. Toto význačné dílo raně barokního sochařství a kamenictví vzniklo v roce 1680. Do lyského kostela byl tento mramorový náhrobek přenesen v polovině 18. století a umístěn byl do osy severní stěny středního pole lodě. Ostatní výzdoba kostela je jednotná, vzniklá v době pozdního baroka.

Pětice rámovaných oltářních obrazů pochází z doby kolem roku 1740. František Otruba uvádí, že všech pět obrazů bylo hotovo již při konzervaci kostela 30. července 1741.⁹⁶ Josef Vojáček vypráví, že 1. července byly z Prahy přivezeny čtyři obrazy od malíře Jindřicha Schlegela.⁹⁷ Počet čtyř obrazů není zcela jasný. Neboť v kostele se nachází celkem pět obrazů od tohoto malíře a všechny byly osazeny do kostela najednou. Domnívám se tak, že páter Vojáček s největší pravděpodobností udělal v zápise chybu a obrazů bylo přivezeno skutečně pět. Zmiňuje mezi nimi i obraz hlavního oltáře, který tak připisuje zmíněnému malíři. Obraz z hlavního oltáře „Křest v Jordánu“ [XXXVI] připisuje starší literatura Petru Brandlovi. K tomu se kloní i Mojmír Horyna ve starším stavebně historickém průzkumu.⁹⁸ Nověji je však objasněno, že autorem tohoto obrazu je některý žák Brandla, s největší pravděpodobností, již zmiňovaný Jindřich Schlegel.

Hlavní oltář zasvěcený sv. Janu Křtitelovi se nachází ve východní části kněžiště. Ozdoben je velkým (5 x 1,5 m) obrazem s tematikou Jana Křtitele a velkými bočními sochami sv. Petra a Pavla nad postranními brankami. Tyto dřevorezby oltáře pocházejí nejspíše z dílny Františka Adámka z Benátek. V kněžišti se dále nacházejí boční oltáře

⁹⁶ OTRUBA 1997 (pozn. 1), 60

⁹⁷ VOJÁČEK (pozn. 74), 7

⁹⁸ HORYNA / PENNIGER (pozn. 2) 1977, 32

s obrazy Nejsvětějšího Srdce Páně na evangelijní straně a Piety na epištolní straně. Další dva oltární obrazy jsou již v lodi chrámu, ale přiléhají těsně ke kněžišti. Na nich je na levé straně vyobrazen sv. Václav a na pravé straně, Šporkův oblíbený světec, sv. Jeroným. Téměř všechny obrazy nesou vždy dva andělé. Výjimkou je pouze obraz sv. Václava, který je kvůli blízkosti kazatelny nesen pouze jedním.

Mezi vybavení kostela patří i bezpochyby kazatelna s postavou Krista-Spasitele na stříšce a reliéfy Evangelistů na parapetu řečnice. Tato krásná kazatelna, umístěná v kněžišti, je pozdně barokního původu. Marie Kořínková ji připisuje, pro Lysou již známému, Františku Adámkovi.

Mobiliář tvoří dobové lavice, čtyři pozdně barokní zpovědnice z poloviny 18. století a cínová křtitelnice z roku 1668.

Za zmínku stojí i unikátní varhany [XXXVII] umístěné na kruchtě. Byly zhotovené v roce 1774. Řezbářskou dekoraci varhan tvoří mistrovské dílo orchestrální skupiny putti, která byla zhotovená Platzerovskou dílnou v Praze v roce 1777.

6.4 Ohradní zeď a její sochařská výzdoba

6.4.1 Historie a popis zdi

Jak již bylo zmíněno, ohradní zeď kostela [XXXVIII] vznikla během jeho dostavby kolem roku 1740. Původně byla vyzdobena dvanácti sochami. Projektantem této, pro baroko zcela netypické, zdi je Anselmo Lurago.

Jižní strana zdi je bohatě konvexně a konkávně zprohýbaná ve vztahu k půdorysnému řešení jižní stěny kostela. K bočnímu portálu kostela vedou vrata s původní pozdně barokní mříží, která je dílem místního řemeslníka Václava Libiše. Vlevo, v blízkosti fary, byla do zdi osazena menší branka s novodobou mříží. V tomto místě je zeď nejnižší. Odtud se směrem k východu, zcela v souladu s klesajícím terénem, zvyšuje. Do celé této nejexponovanější jižní stěně zdi byla vsazeny soklové pilířky nesoucí třináct plastik, dekorujících tuto kompozici. Mojmír Horyna se klaní k názoru, že „*tyto pilířky jsou zde evidentně použity druhotně, neboť na jejich bočních stěnách jsou zřetelná nápisová pole a jsou jistě původními soklíky plastik*“⁹⁹, přemístěných sem po zrušení eremitáže za městem v roce 1741. Pouze levý krajní soklík, nesoucí sochu sv. Antonína, je od ostatních odlišný. Odlišnost je odvozená od stáří soch, neboť zmiňovaná socha byla na

---

⁹⁹ HORYNA / PENNIGER (pozn. 2) 1977, 31

zed' osazena později. Při vsazování do zdi musely být o zhruba třicet centimetrů zvýšeny, aby dosahovaly výšky zdi.

Západní a severní zed', ozdobně členěná lichými arkádami, tvoří jakousi líc terénní terasy. V západním rohu se zed' maximálně přibližuje k západnímu průčelí chrámu. Východní část zdi je nejnovější, neboť byla zřejmě z důvodu urbanizace v roce 1895 posunuta směrem ke kostelu. Před touto stavební úpravou měla zed' v původním stavu ještě hluboké konkávně vykrojené nároží, za kterým teprve navazovala východní strana zdi.

6.4.2 Sochařská výzdoba zdi

Jak již bylo zmíněno, jižní část zdi je ozdobena plastikami velké hodnoty. Ivo Kořán přichází s tím, že Lurago zde počítá se svými prostorotvornými iluzemi. Popisuje, že mohutnější sochy přibližuje, křehčí vzdaluje a nejmenší umísťuje na nejzazší místa. Při čelním pohledu zde dosahuje zdánlivého protažení délky zdi a rozšíření boční fasády kostela.¹⁰⁰

Plastiky jsou z ikonografického hlediska rozmístěny symetricky podél střední brány zdi. Na pilířích po stranách brány jsou velké plastiky andělů, vlevo Gabriel, vpravo Rafael s Tobiášem. Dále je zed' ozdobená dvojicí Evangelistů, vlevo se nachází sv. Lukáš a sv. Matouš, vpravo pak sv. Marek a sv. Jan. Dále pokračují dvojice církevních Otců. Na levé straně vidíme sv. Augustina a sv. Řehoře, na pravé sv. Jeronýma a sv. Ambrože. Na východní straně jsou připojeny ještě sochy sv. Františka Serafinského a sv. Josefa, na západní straně pak plastika sv. Antonína Paduánského, která doplňuje původní plastiky na počet třinácti soch. Mojmír Horyna zastává názor, že při bližším pohledu lze ve skupině soch rozeznat dílo šesti autorů.¹⁰¹ Sochy tak rozdělil na šest skupin.

Sv. Jeroným a archanděl Gabriel

Socha sv. Jeronýma [XXXIX] je nepochybně dílem M. B. Brauna z doby kolem roku 1720. Běžně je mu její autorství připisováno a víceméně se na to názory odborníků výrazně neliší. Oldřich J. Blažiček ji pojí k sochám z kostela sv. Klimenta v Praze.¹⁰² Václav Vojtěch Štech zmiňuje, že původně zdobila eremitáž sv. Jeronýma na Čihadlech, odkud pak byla v roce 1741 do Lysé zřejmě přivezena.¹⁰³ Tato plastika z měkkého pískovce patří mezi nejcennější díla z lyského souboru.

¹⁰⁰ Ivo KOŘÁN: Prostorotvorné iluze Anselma Luraga, in: Umění XXI, 1973

¹⁰¹ HORYNA / PENNIGER (pozn. 2) 1977, 35

¹⁰² BLAŽÍČEK (pozn. 43) 1958, 76

¹⁰³ ŠTECH: Braunové, Praha 1999, 48

Autorství sochy sv. Gabriela připisují Braunovi pouze někteří badatelé. Shodují se však na tom, že se jedná o kvalitní dílenské zpracování. Socha vznikla patrně někdy kolem roku 1720, jak dokládají kompoziční a tvarové vztahy k figurám andělů na Čihadlech a dokonce i k braunovskému z dvojice serafínů v kostele v Citolibech.¹⁰⁴

Sv. Ambrož

V této plastice můžeme vidět otisk další ruky, neboť socha je v kompozici klidnější a plně objemová. V proporcích se pak liší od ostatních soch na ohradní zdi. Liší se také v typice a detailu, ale i v modelaci drapérie. Vznikla pravděpodobně ve 40. letech 18. století, ale vyloučený není ani její časnější původ.

Sv. Augustin a sv. Řehoř

Tyto dvě plastiky, zařazené do další skupiny, pocházejí patrně z dílny jedné ruky. Jejich autorem je pravděpodobně sochař vyšlý z Braunovy dílny. Obě sochy jsou útlé, nápadně protažené, mají malou hlavu a v organizaci jejich drapérií hraje základní roli živá linie. Předpokládaná doba vzniku je někdy kolem roku 1740.

Plastiky čtyř Evangelistů, archanděl Rafael a sv. Josef

Pět z těchto soch má zcela jasné společné autorství. Liší se pouze socha sv. Josefa, která je kvalitativně nejslabší. Jako jejího autora označuje Mojmír Horyna snad nějakého pomocníka.¹⁰⁵ Ivo Kořán přišel s názorem, že „na sochy čtyř Evangelistů byla sepsána smlouva s Braunovým učencem, Františkem Adámkem starším.“¹⁰⁶ S Adámkovými sochami alegorií v lyském parku však nemají tyto sochy Evangelistů nic společného. Pouze socha sv. Rafaela je svým postojem podobná zámeckým sochám nepevných kontrastů. Datum vzniku se datuje do roku 1741, avšak autore není ještě objasněný.

Sv. František Serafínský

Vznik této sochy je datován až do doby kolem roku 1750. Její proporcionalita a typika plastiky má již rokokové znaky. U této sochy se výraz soustředil pouze na hlavu a obličej. Socha se však odděluje od předchozích elegancí, vedoucí až k líbivosti.

---

¹⁰⁴ HORYNA / PENNIGER (pozn. 2) 1977, 35

¹⁰⁵ Ibidem 36

¹⁰⁶ KOŘÁN (pozn. 103) 1999, 49

Sv. Antonín Paduánský

Tato plastika je průměrné kvality. Má však preklasicistní rys, vyznačující se vyhlazeným, objemu přiléhající se pojetí drapérie a půvabnou tváří. Mojmír Horyna tuto plastiku řadí mezi typické sochy poloviny 18. století.¹⁰⁷

---

¹⁰⁷ HORYNA / PENNIGER (pozn. 2) 1977, 37

7. Závěr

V této práci jsem se snažila shromáždit názory badatelů, kteří se kdy tímto tématem zabývali. Někteří z nich této problematice věnovali jen zběžný pohled a většinou konstatovali to, co bylo před nimi již řečeno. Velmi přínosné však pro tuto práci byly stavebně historické průzkumy, které byly stavebně historické průzkumy, které přišly v některých případech s novými skutečnostmi a poznatky.

V samotné práci jsem se zabývala barokními památkami v Lysé nad Labem. Svůj zájem jsem zaměřila na lyský vršek se zámkem, zámeckou zahradou s historicky ceněnou sochařskou výzdobou a budovou bývalého kláštera, v úpatí vršku pak na kostel sv. Jana Křtitele. Tyto čtyři významné památky jsem pojala jako komplex nejvýznamnějších a nejcennějších památek města.

Nezaměřila jsem se však pouze na barokní dobu, která byla pro toto město a jeho památky velice významná. Zajímala mne i samotná historie města, která sahá až na počátek 11. století. Mým záměrem bylo zrekapitulovat osudy těchto památek od jejich počátků, lehčeji pak do 19. a 20. století. Bezpochyby však mezi nejdůležitější období města patřila doba, kdy panství vlastnil hrabě František Antonín Špork, který, dá se říci, dal městu podobu, kterou si zachovalo dodnes. Tento šlechtic velice rád boural a přestavoval, naštěstí však s citem a krásou, a tak se ani zdejší památky jeho „vášni“ nevyhnuly a vznikl zde opravdový skvost. Hrabě přestavěl své sídlo - zámek, vybudoval při něm zámeckou zahradu s velice cenným sochařským souborem, klášter pro řád augustiniánů bosáků a v neposlední řadě nechal vystavět nový kostel. Nebýt Šporka, Lysá nad Labem by zřejmě zůstala pouze obyčejnou vesnicí v Polabí, o které by se moc nevědělo. Proto je zde Špork velice uctíván a každoročně se zde konají, na jeho počest, slavnosti, které jsou na místní poměry velkolepé.

I přesto, že byla Šporkova doba pro město tak významná, nechtěla jsem pominout dobu, která byla před nebo, která následovala po Šporkově době, neboť i to je součástí města a jeho památek. Mou vizí bylo vytvořit práci, ve které by bylo možné se seznámit s osudy těchto památek a představit je, dle jejich popisu, veřejnosti. Zaměřila jsem se především na architekturu staveb a sochařství, méně pak na malířství, které ovšem tvoří také nedílnou součást památek.

Městečko Lysá nad Labem ukrývá ucelený komplex barokních památek. Právem se tomuto městu říká „barokní perla Polabí“, neboť význam a krása jeho památek je zcela zřejmá. Je škoda, že na památky tohoto města je často zapomínáno. Laická veřejnost

netuší, jaká „krása“ se zde uchovává, a tak si přejme, aby se toto změnilo a Lysá nad Labem se zařadila na seznam významných a hojně navštěvovaných míst naší země.

8. Použitá literatura

ADAMEC Quido A.: Zpráva o restauračních a rekonstrukčních pracích sochařských v areálu zámku v Lysé n. Labem z roku 1963, Státní památkový ústav, Praha 1963

BAREŠ František: Soupis památek historických a uměleckohistorických v okrese Mladá Boleslav, 1905

BLAŽÍČEK Oldřich J.: Řezbář z Benátek, In: Labores Musei in Benátky n. Jizerou, 1970, 86–90

BLAŽÍČEK Oldřich J.: Sochařství baroku v Čechách, Praha 1958

BLAŽÍČEK Oldřich J.: Umění baroku v Čechách, Praha 1971

BORSKÝ František: Lysá n. Labem. Sborník o městě a jeho lidech, Praha 1982

HALÍK Tomáš: Památky umění výtvarného v Lysé n. Labem z doby hraběte F. A. Sporcka, in: Benátky

HANZAL Josef: Šporkova Lysá, in: Středočeský sborník historický IX, 1974, 105–117

HORYNA Mojmir: Lysá nad Labem – Kostel sv. Jana Křtitele, stavebně historický průzkum, Praha 1998

HORYNA Mojmir / PENNIGER Radovan: Lysá nad Labem – stavebně historický průzkum historické části, Praha 1977

CHMELOVÁ Božena: Příběhy, pověsti a historie města Lysá n. Labem a okolí, Lysá nad Labem 1997

Kolektiv autorů pod vedením POCHÉ Emanuela: Umělecké památky Čech, III. svazek, Praha 1978

KOŘÁN Ivo: Prostorotvorné iluze Anselma Luraga, In: Umění XXI 1973

KOŘÁN Ivo: Braunové, Praha 1999

KOŘÁN Ivo: Braunovy české počátky, in: Umění XLV, 1997, 59–71

KOŘÁN Ivo: Sláva barokní Čechie. Umění, kultura a společnost 17. a 18. století, Praha 2001

KOŘÍNKOVÁ Marie: Barokní Lysá, Lysá nad Labem 1997

KOPEČEK Josef: Soubor alegorických soch Šporkova zámeckého parku v Lysé nad Labem ve světle nových poznatků, in: M. B. Braun 1684–1738, Praha 1988, 143–150

KUČA Karel: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Praha 1998

MOTYKOVÁ Karla: Archeologický výzkum v letech 1997 a 1998, Lysá nad Labem – č.p. 6 – bývalý konvent bosých augustiniánů, Poděbrady 1998

NEUMANN Jaromír: Český barok, Praha 1969

NEUMANN Jaromír: Petr Brandl, katalog Národní galerie, Praha 1968

OTRUBA František: Paměti města Lysá n. Labem, Lysá nad Labem 1997

PACÁKOVÁ Božena / PETRŮ Josef / RIEDL Josef / SVOBODA Antonín M.: Lysá nad Labem – zámecká zahrada, in: Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Praha 2004

POCHE Emanuel: M. B. Braun, sochař českého baroka a jeho dílna, Praha 1965

POCHE Emanuel: M. B. Braun, Praha 1986

POCHE Emanuel: M. B. Braun a jeho sochy v Lysé n. Labem, In: Volné směry XXXIII 1937

PREISS Pavel: Fr. Ant. Špork a barokní kultura v Čechách, Praha 2003

PREISS Pavel: Boje s dvouhlavou saní, Vyšehrad 1981

PREISS Pavel: Václav Vavřinec Reiner, Praha 1971

ŠTECH Václav Vilém: Matyáš Bernard Braun, otázky a názory, Praha 1967

ŠTECH Václav Vilém: Dohady a jistoty, Praha 1967

VLČEK Pavel / ZAHRADNÍK Pavel: F. M. Kaňka in Regno Bohemiae aedilis famosissimus, in: Umění XXXX, 1992, 180–225

VOJÁČEK Josef: Stavby hraběte Šporka, in: Boleslavsko, 1947, 336–355

VOJÁČEK Josef: Klášter Augustiniánů bosáků v Lysé nad Labem, in: Sborník Historického kroužku, XXX, 1929

VOJÁČEK Josef: Kostel sv. Jana Křtitele v Lysé n. Labem, Lysá nad Labem 1941

VLČEK Pavel / SOMMER Jan / FOLTÝN Dušan: Encyklopedie českých klášterů, Praha 1997

WIRTH Zdeněk: M. Kaňka in Cestami umění, Praha 1949

ZAHRADNÍK Pavel / VLČEK Pavel: Stavebně historický průzkum – bývalý konvent bosých augustiniánů č.p. 6, Praha 1996

9. Seznam vyobrazení

Obr. I - Rytina s pohledem na Lysou nad Labem, 1712. Reprodukce z knihy: STRNAD Emanuel, Boleslavsko, 1947, 338

Obr. II - Pohled na severní průčelí hlavního křídla zámku v Lysé nad Labem. Foto: autor

Obr. III - Pohled na jižní průčelí hlavního křídla zámku v Lysé nad Labem. Foto: autor

Obr. IV - Kaple svatých Tří králů, vybudovaná v roce 1737 mezi hlavním křídlem a křídlem východním zámku v Lysé nad Labem. Foto: autor

Obr. V - Nádvoří východní průčelí západního křídla lyského zámku. Foto: autor

Obr. VI - Západní průčelí západního křídla lyského zámku. Foto: autor

Obr. VII – Jižní průčelí zámeckého západního křídla s přistavenou terasou. Foto: autor

Obr. VIII – Nádvoří západní průčelí východního křídla zámku s arkádami. Nalevo vykukuje věžička od kaple sv. Tří králů. Foto: autor

Obr. IX – Celkový pohled na východní křídlo zámku ze zámecké zahrady. Na levé straně je nad vjezdem vidět erb Sweerts-Šporků a na pravé vykukuje za kaplí východní průčelí hlavního křídla se sgrafitovou úpravou. Foto: autor

Obr. X – Pohled na jižní schodiště zámecké zahrady lemované alegoriemi Světadílů (Evropa, Asie, Afrika a Amerika). V pozadí je opět vidět erb Sweerts-Šporků. Foto: autor

Obr. XI – Pohled na severní schodiště zámecké zahrady ozdobené alegoriemi Živlů (Oheň, Voda, Země, Vzduch). Vzadu je vidět východní průčelí hlavního křídla se zbytky sgrafitové úpravy. Foto: autor

Obr. XII – Dochovaný text na soklu sochy, patřící alegorii měsíce dubna. Tento německý text praví, že odvedená práce přinese očekávané ovoce. Foto: autor

Obr. XIII – Alegorie měsíce ledna je zastoupená starým mužem s dlouhým vousem a v kožichu. Foto: autor

Obr. XIV – Alegorii měsíce února představuje žena s mísou koblíh. Foto: autor

Obr. XV – Měsíc březen má podobu vojáka s čapkou, opírajícího se o štít. Foto: autor

Obr. XVI – Ženská postava, znázorňující duben, má na hlavě věnec listů a plodů. Foto: autor

Obr. XVII – Alegorie května představuje žena, opírající se o rohy kozy. Foto: autor

Obr. XVIII – Měsíc červen zastupuje žena s beránkem. Foto: autor

Obr. XIX – Červenec má podobu ženy, která se opírá o máselnici. Foto: autor

Obr. XX – Alegorii měsíce srpna představuje žena se srpem a opálkou. Foto: autor

Obr. XXI – Září symbolizuje rolník v kožichu a čepici. Foto: autor

Obr. XXII – Alegorie října má podobu muže s rohem hojnosti. Foto: autor

Obr. XXIII – Alegorie měsíce listopadu je zastoupena myslivcem s věrnými psy. Foto: autor

Obr. XXIV – Poslední měsíc v roce, prosinec, symbolizuje muž s vepřem přehozeným přes rameno. Foto: autor

Obr. XXV – Rekonstrukce konventu sv. Jana Nepomuckého s vyobrazením poloh bývalých kostelů. Obrázek: MOTYKOVÁ Karla: Archeologický výzkum v letech 1997 a 1998, Lysá nad Labem – č.p. 6 – bývalý konvent bosých augustiniánů, Poděbrady 1998

Obr. XXVI – Pohled na jižní fasádu jižního křídla budovy bývalého kláštera. Foto: autor

Obr. XXVII – Pohled na východní fasádu východního křídla bývalého konventu. Foto: autor

Obr. XXVIII – Pohled na severní křídlo konventu, na jeho severní fasádu obrácenou k zámku. Uprostřed je vidět průjezd s věžičkou. Foto: autor

Obr. XXIX – Pohled na přízemní západní křídlo a na jeho západní průčelí. Foto: autor

Obr. XXX – Půdorysný plán kostela sv. Jana Křtitele s vyznačenou ohradní zdí. Obrázek z knihy: BAREŠ František: Soupis památek historických a uměleckohistorických v okrese Mladá Boleslav, 1905, 10

Obr. XXXI – Pohled na třetípatrové západní průčelí kostela sv. Jana Křtitele. Foto: autor

Obr. XXXII – Pohled na jižní průčelí kostela sv. Jana Křtitele s předstupujícím středovým rizalitem. Foto: autor

Obr. XXXIII – Pohled na lyský kostel z východní strany, na jeho věž a zakončení presbyteria. Foto: autor

Obr. XXXIV – Pohled na severní stranu kostela, na pozdější přístavek sakristie a oratoře. Foto: autor

Obr. XXXV – Pohled do interiéru kostela směrem na kněžiště. Vidím zde pětici oltářních obrazů. Foto: autor

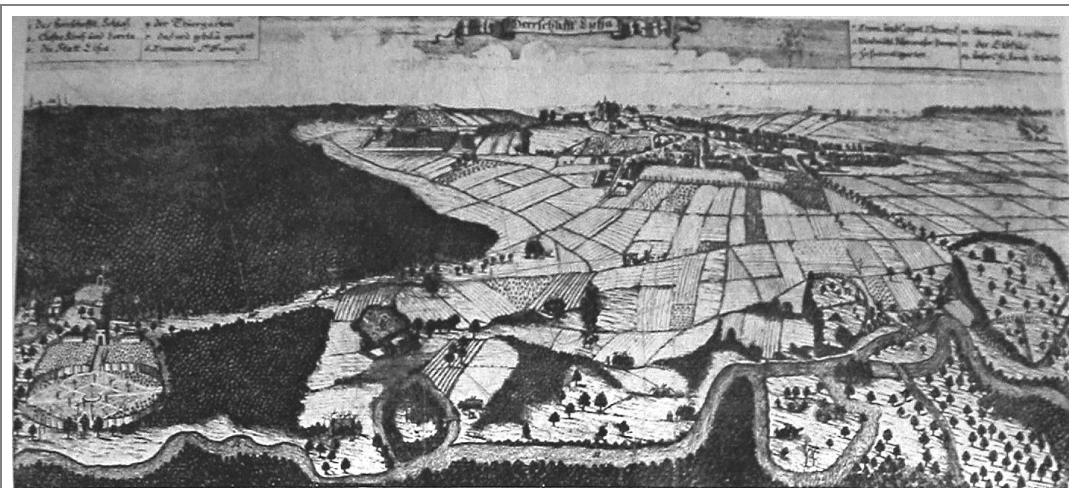
Obr. XXXVI – Hlavní oltářní obraz, patrně od Petra Brandla, vyhotovený kolem roku 1740. Umístěný je v závěru kněžiště. Foto: autor

Obr. XXXVII – Varhany z kostela sv. Jana Křtitele, řezbářská dekorace vytvořena Platzerovskou dílnou v roce 1777. Foto: autor

Obr. XXXVIII – Pohled na jižní průčelí kostela a na konkávně a konvexně zprohýbanou ohradní zeď kostela s dekorativními plastikami. Foto: autor

Obr. XXXIX – Socha sv. Jeronýma z doby kolem roku 1720, autorem s největší pravděpodobností M. B. Braun. Foto: autor

11. Obrazová příloha

Obr. I – Rytina s pohledem na Lysou nad Labem, 1712.

Obr. II - Pohled na jižní průčelí hlavního křídla zámku v Lysé nad Labem.

Obr. III - Pohled na severní průčelí hlavního křídla zámku v Lysé nad Labem.

Obr. IV - Kaple svatých Tří králů, Lysá nad Labem.

Obr. V - Nádvoří východní průčelí západního křídla lyského zámku.

Obr. VI - Západní průčelí západního křídla lyského zámku.

Obr. VII - Jižní průčelí zámeckého západního křídla s přistavenou terasou.

Obr. VIII - Nádvoří západní průčelí východního křídla zámku s arkádami.

Obr. IX - Celkový pohled na východní křídlo zámku ze zámecké zahrady.

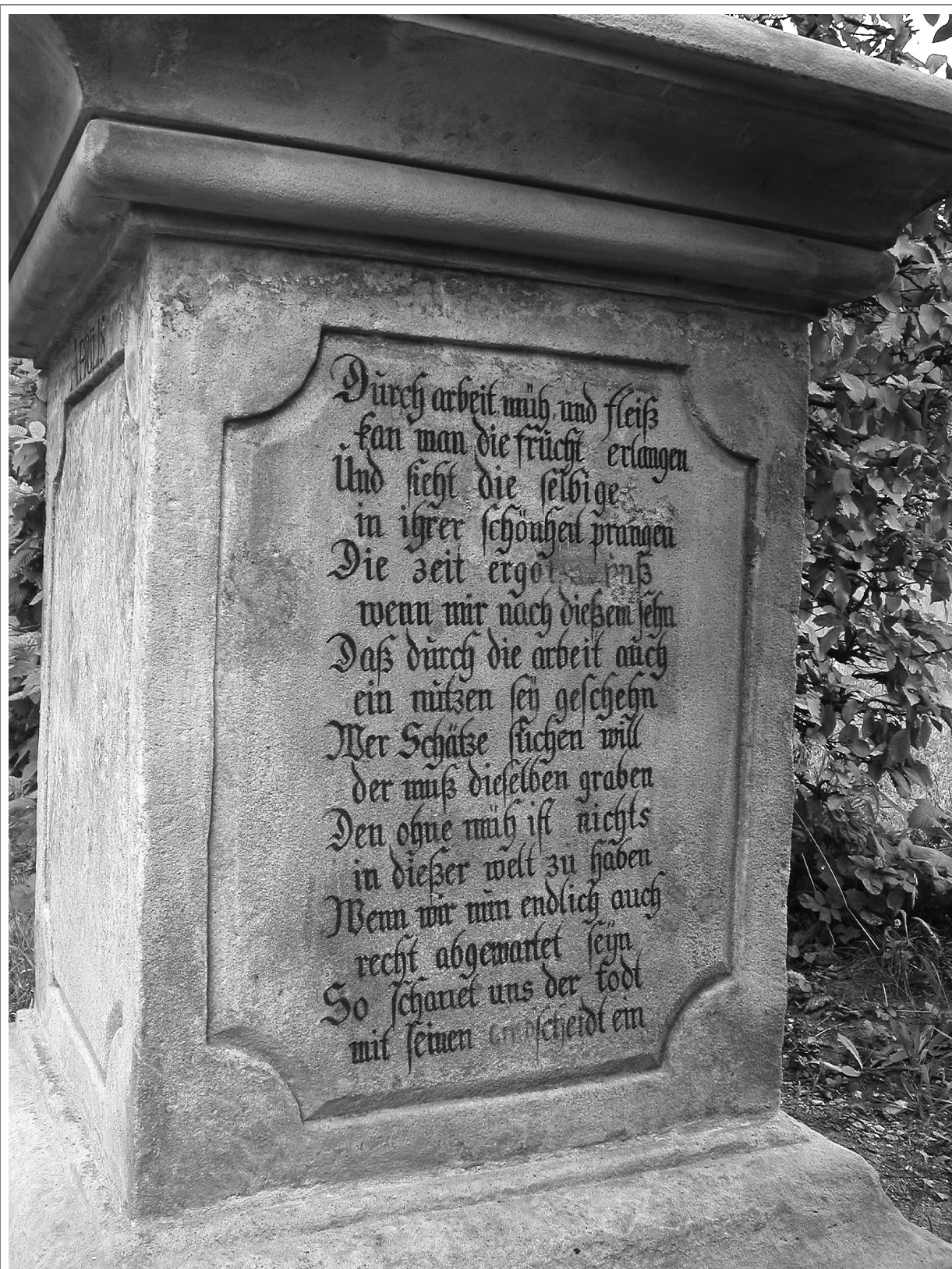

Obr. X - Pohled na jižní schodiště zámecké zahrady lemované alegoriemi Světadílů.

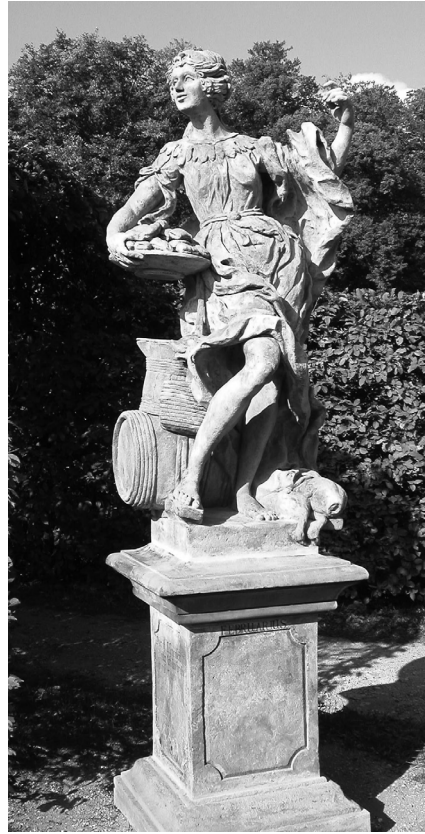
Obr. XI - Pohled na severní schodiště zámecké zahrady ozdobené alegoriemi Živlů.

Obr. XII - Dochovaný text na soklu sochy, patřící alegorii měsíce dubna.

Obr. XIII – Alegorie měsíce ledna je zastoupená starým mužem s dlouhým vousem a v kožichu.

Obr. XIV – Alegorii měsíce února představuje žena s mísou koblíh.

Obr. XV – Měsíc březen má podobu vojáka s čapkou, opírajícího se o štít.

Obr. XVI – Ženská postava, znázorňující duben, má na hlavě věnec listů a plodů.

Obr. XVII – Alegorie května představuje žena, opírající se o rohy kozy.

Obr. XVIII – Měsíc červen zastupuje žena s beránkem.

Obr. XIX – Červenec má podobu ženy, která se opírá o máselnici.

Obr. XX – Alegorii měsíce srpna představuje žena se srpem a opálkou.

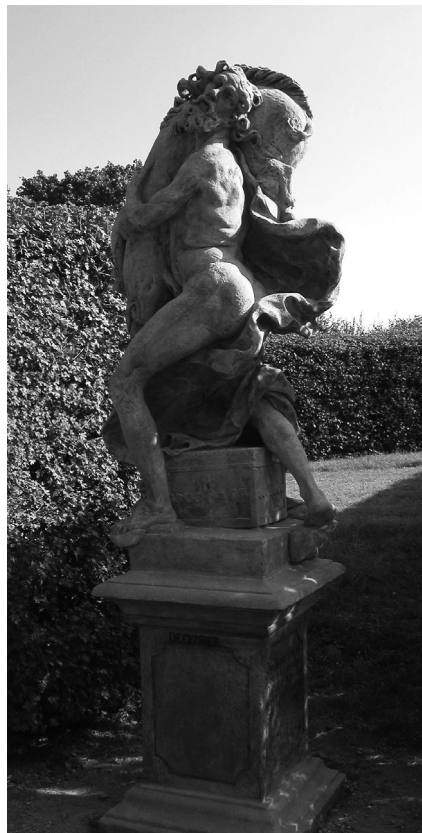
Obr. XXI – Září symbolizuje rolník v kožichu a čepici.

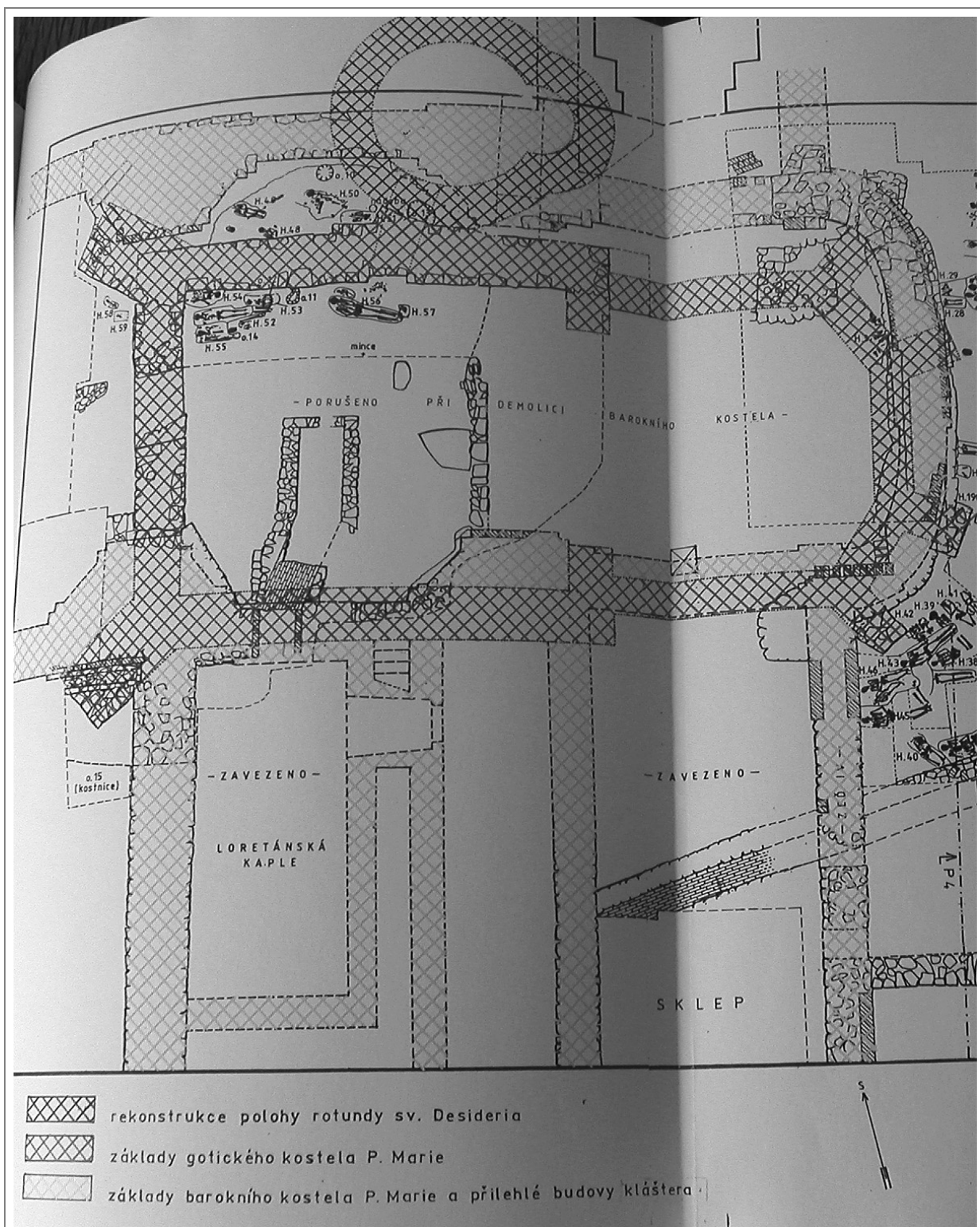
Obr. XXII – Alegorie října má podobu muže s rohem hojnosti.

Obr. XXIII – Alegorie měsíce listopadu je zastoupena myslivcem s věrnými psy.

Obr. XXIV – Poslední měsíc v roce, prosinec, symbolizuje muž s vepřem přehozeným přes rameno.

Obr. XXV - Rekonstrukce konventu sv. Jana Nepomuckého s vyobrazením poloh bývalých kostelů.

Obr. XXVI - Pohled na jižní fasádu jižního křídla budovy bývalého kláštera.

Obr. XXVII - Pohled na východní fasádu východního křídla bývalého konventu.

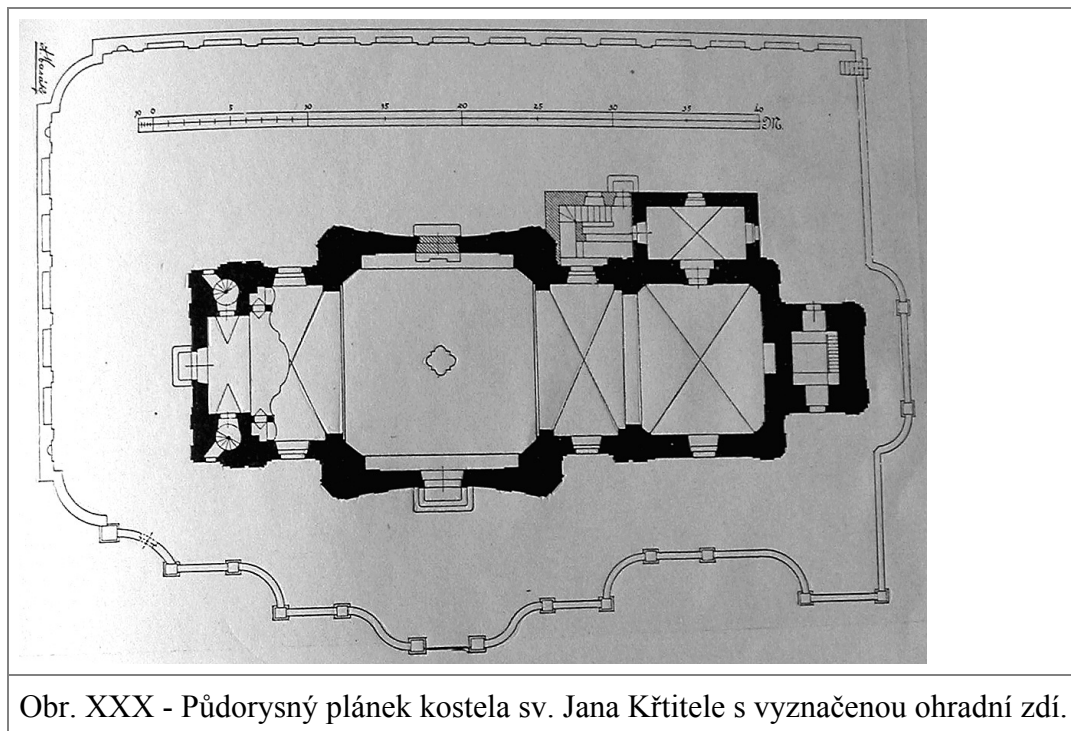

Obr. XXVIII - Pohled na severní křídlo konventu, na jeho severní fasádu obrácenou k zámku.

Obr. XXIX - Pohled na přízemní západní křídlo a na jeho západní průčelí.

Obr. XXX - Půdorysný plán kostela sv. Jana Křtitele s vyznačenou ohradní zdi.

Obr. XXXI - Pohled na třítážové západní průčelí kostela sv. Jana Křtitele.

Obr. XXXII - Pohled na jižní průčelí kostela sv. Jana Křtitele s předstupujícím středovým rizalitem.

Obr. XXXIII - Pohled na lyský kostel z východní strany, na jeho věž a zakončení presbyteria.

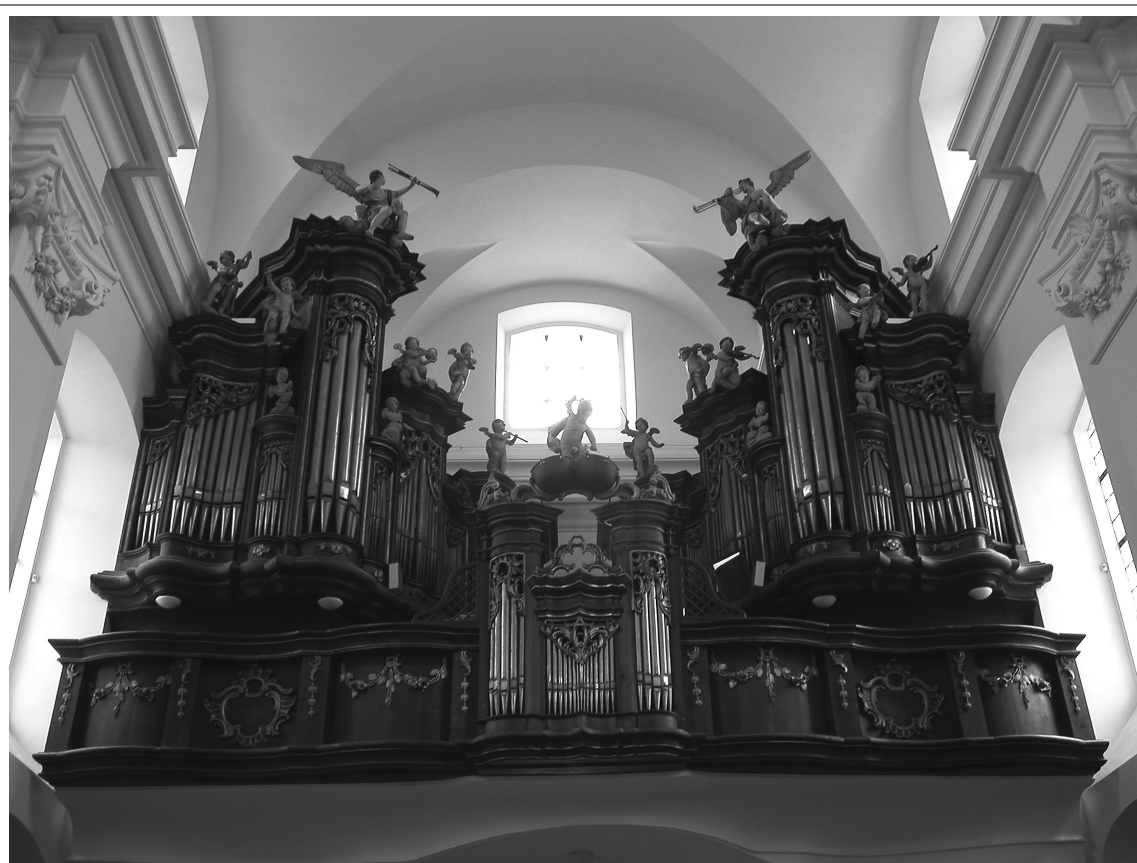
Obr. XXXIV - Pohled na severní stranu kostela, na pozdější přístavek sakristie a oratoře.

Obr. XXXV - Pohled do interiéru kostela směrem na kněžiště.

Obr. XXXVI - Hlavní oltářní obraz , patrně od Petra Brandla, vyhotovený kolem roku 1740.

Obr. XXXVII - Varhany z kostela sv. Jana Křtitele, řezbářská dekorace vytvořena Platzerovskou dílnou v roce 1777.

Obr. XXXVIII - Pohled na jižní průčelí kostela a na konkávně a konvexně zprohýbanou ohradní zeď kostela s dekorativními plastikami.

Obr. XXXIX - Socha sv. Jeronýma z doby kolem roku 1720.

11. Anotace/Annotation

Baroque monuments in Lysá nad Labem

The final thesis deals with the theme Baroque monuments in Lysá nad Labem. This town is called „baroque pearl of Polabí“ because there is the unique complex of baroque monuments in this town.

We deal with the largest monuments: castle, garden by the castle with the sculptural decoration, building of the former monastery and church of st. John Baptist. Mostly we resolve their an architecture and a sculpture less a painting.

This monuments have a complicated history which we deal with too. The greatest bloom of the town and monuments was in a time of earl František Antonín Špork who was a maecenas of arts and rebuilt or built some part of these monuments. His time was a very great for the Lysá nad Labem.

Lysá nad Labem

Earl František Antonín Špork

Baroque sculpture

Matyáš Bernard Braun

Baroque architecture

Anselmo Lurago

Resumé

V bakalářské práci se zabývám tématem: Barokní památky v Lysé nad Labem se zaměřením na architekturu a sochařství. Popisuji zde jejich historii a stavební vývoj od počátků do 19. a 20. století. Malířství, které tvoří také jejich součást, se dotknu pouze okrajově, i když by si zasloužilo více pozornosti.

Zaměřila jsem se na památky na lyském vršku: zámek, zámecký park spolu se sochařskou výzdobou velkých hodnot, budovu bývalého augustiniánského kláštera a na úpatí vršku pak na kostel sv. Jana Křtitele. Tyto památky tvoří ucelený komplex vysoké umělecko-historické hodnoty.

Zmiňuji zde i dobu hraběte Františka Antonína Šporka, který byl pro Lysou velice důležitou osobou a zdejší památky přestavoval či nechal vystavět úplně.

Podstatnou část práce tvoří architektonický popis jednotlivých částí památek. Zajímám se zde také o sochy v zámeckém parku a problematice jejich autorství.

U zámku sleduji různé stavební činnosti. Snažím se zde popsat historii každého křídla. U zámecké zahrady se snažím o popis soch a jejich rozmístění. Budova bývalého konventu je zajímavá svými přestavbami a kostely, které v areálu bývaly. Snažím se i o popis budovy kostela sv. Jana Křtitele, a to jak vnější, tak vnitřní, včetně vybavení. Okolo kostela byla postavena ohradní zeď, která je pro baroko zcela netypická. Zeď je zajímavě řešená a osazena cennými sochami, kterým se v práci také věnuji.